

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1923.

Första kammaren.

Nr 40.

Lördagen den 26 maj e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.; och dess förhandlingar leddes till en början av herr andre vice talmannen.

Anmälde och bordlades andra lagutskottets utlåtande nr 29, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i lagen om skyddskoppympning, avseende medgivande i vissa fall av undantag från ympningsplikten.

Föredrogs ånyo särskilda utskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 159 med förslag till lag om ändrad lydelse av § 5 i förordningen den 21 december 1857 (nr 59 sid. 1) om ägors fredande emot skada av annans hemdjur samt om stängselskyldighet, jämte i ämnet väckta motioner. Ang. ändringar i »stängselförordningen».

Genom en den 10 mars 1923 dagtecknad proposition, nr 159, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändrad lydelse av § 5 i förordningen den 21 december 1857 (nr 59 sid. 1) om ägors fredande emot skada av annans hemdjur samt om stängselskyldighet.

I samband med denna proposition, som hänvisats till särskilda utskottet, hade utskottet till behandling förehåft följande med anledning av propositionen väckta motioner, nämligen:

nr 191 inom första kammaren av herr *Erik Andersson*, med instämmande av herr *J. B. Johansson*, och

nr 269 inom andra kammaren av herr *Hedlund* i Häste.

Utskottet hade i det föreliggande utlåtandet på grund av vad däri anförts hemställt,

A) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga förslag till lag om ändrad lydelse av § 5 i förordningen den 21 december 1857 (nr 59 sid. 1) om ägors fredande emot skada av annans hemdjur samt om stängselskyldighet, så lydande som utlåtandet visade:

B) att de i ämnet väckta motionerna, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Ang. ändringar i »stängselförordningen».
(Forts.)

I avseende på sättet för nu ifrågavarande utlåtandes föredragning yttrade

Herr **Linder**: Herr talman! I avseende å föredragningen av särskilda utskottets utlåtande nr 2 hemställes:

att detsamma må företagas till avgörande på det sätt, att först föredrages det av utskottet framlagda lagförslaget, varvid början göres med § 5, som föredrages momentvis, samt promulgationsstadganden, ingress och rubrik förekomma sist;

att sedan lagförslaget blivit genomgånget, utskottets hemställanden i punkterna A) och B) föredragas var för sig;

att vid behandlingen av det moment, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet; samt

att lagtext ej må behöva uppläsas i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Vad herr Linder sålunda hemställt bifölls.

Utskottets lagförslag.

§ 5.

1—3 mom.

Godkändes.

4 mom.

Detta moment lydde:

(i *Kungl. Maj:ts förslag*:)

(i *utskottets förslag*:)

Den, som i strid mot betesförbud, varom i 3 mom. sägs, med uppsåt släpper kreatur i mark, böte minst tio, högst tvåhundra kronor. Brytes mot förbudet av oaktsamhet, vare straffet böter, högst femtio kronor.

Innefattar förseelse, varom här är fråga, förbrytelse mot allmänna strafflagen, skall gärningen bedömas enligt vad i 4 kap. 1 § strafflagen är för likartat fall stadgat.

Allmän åklagare så ock skogsvårdsstyrelsen och dess tjänstemän med högre skoglig utbildning eller, där skogsvårdsstyrelse ej finnes, vederbörande skogsstatstjänsteman äga lika behörighet att åtala överträdelse av förbud, som nyss sagts.

Allmän åklagare äger åtala överträdelse av förbud, som nyss sagts.

Böter, som för sådan överträdelse ådömas, fördelas så, att en fjärdedel tillfaller åklagaren samt tre fjärdedelar skogsvårdskassan eller, där skogsvårdsstyrelse ej finnes, kronan.

Saknas medel till böternas fulla gäldande, förvandlas de enligt allmänna strafflagen.

Enligt avgiven reservation hade herrar *Lindman, Borell, Norling, Johansson* i Uppmålby och *Sjöblom* på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i det av utskottet förordade förslaget, att behörighet att åtala förseelser skulle tillkomma jämväl skogsvårdsstyrelse eller, där sådan ej finnes, vederbörande skogsstatstjänsteman, ävensom tillägg till förslagens stadgande om bötesfördelning av innehåll, att där skogsvårdsstyrelse eller skogsstatstjänsteman utfört åtalet, hela bötesbeloppet skulle tillfalla skogsvårdskassan eller kronan.

Ang. ändringar i »stängselförordningen».
(Forts.)

Herr **Borell**: Herr andre vice talman, mina herrar! I förslaget till skogsvårdslag har Kungl. Maj: t föreslagit, att åtalsrätten beträffande förseelser enligt denna lag skulle tillkomma allmän åklagare ävensom skogsvårdsstyrelserna samt deras tjänstemän med högre skoglig utbildning. Utskottet föreslår, att åtalsrätten skall tillkomma allmän åklagare och skogsvårdsstyrelse med lika behörighet för dem att åtala förseelser enligt skogsvårdslagen, och detta utskottets förslag har genom riksdagens beslut under förmiddagen blivit antaget. I det nu föreliggande lagförslaget har Kungl. Maj: t föreslagit samma bestämmelser beträffande åtalsrätten, som föreslagits i skogsvårdslagen, men i detta fall har utskottet ansett, att endast allmän åklagare bör äga att åtala överträdelse av betesförbud. I denna punkt har reservation anmälts av mig jämte medlemmar av andra kammaren. I reservationen yrka vi, att i likhet med vad som är förhållandet enligt skogsvårdslagen skogsvårdsstyrelse måtte likställas med åklagare i fråga om rätt att utföra åtal för förseelse enligt nu föreliggande lag, samt att, då denna lag skall vinna tillämpning även i Västerbottens och Norrbottens län, där skogsvårdsstyrelse icke finnes, den skogsstatstjänsteman, som i dessa län har att taga befattning med enskilda skogar, må lika med åklagare ha åtalsrätt beträffande överträdelse av betesförbud. Vi ha ansett det lämpligt, att bestämmelserna i dessa båda lagar, som ju i vissa avseenden stå varandra nära, måtte bliva likartade.

Det är ju så, att skogsvårdsstyrelserna äga föra talan, när sådant påkallas, om utförande av reproduktionsåtgärder och sålunda även rörande reproduktionsåtgärder, som föranledas av skada genom bete av hemdjur. Om sådan skada skett på skogsägarens egen, ohägnade mark och reproduktionsåtgärder erfordras, skall skogsvårdsstyrelsen utföra talan därom, men skogsvårdsstyrelsen skall enligt förslaget icke vara behörig att föra talan om själva den förseelse, som kan ha varit anledningen till att reproduktionsåtgärderna måste vidtagas. Oaktat det är samma förhållande, som kommer under omprövning i fråga om reproduktionsåtgärderna och i fråga om ansvar för betning, skall skogsvårdsstyrelsen icke ha rätt att föra talan rörande båda frågorna, utan vad beträffar talan om ansvar skall sådan vara förbehållen allenast allmän åklagare. Detta har syns oss icke vara en lämplig eller praktisk anordning. Oavsett sambandet mellan ärendena synes det även ur andra synpunkter vara lämpligt, att åt skogsvårdsstyrelserna, som givetvis med största intresse följa dessa angelägenheter och ha kännedom om dem

Ang. ändringar i »stängselförordningen».
(Forts.)

och sålunda kunna antagas komma att öva en mera nitisk och verksam tillsyn över lagens efterlevnad än åklagarna, inrymmes att beivra föreselser enligt lagen.

Vi yrka i reservationen jämväl, att, därest åtalet utföres av skogsvårdsstyrelse, böterna helt och hållet skola tillfalla skogsvårds-kassan, att, om åklagaren utför åtalet, han skall ha en fjärdedel av böterna och de andra delarna tillfalla skogsvårds-kassan, samt att, om särskild skogsstatstjänsteman utför åtalet i län, där det icke finns skogsvårdsstyrelse, dessa bötesandelar skola tillfalla kronan. Mitt yrkande är således, att mom. 4 erhåller följande ändrade lydelse:

Punkt 1 lika med utskottsförslaget.

Punkt 2 lika med utskottsförslaget.

Punkt 3: Allmänna åklagaren och skogsvårdsstyrelsen eller, där sådan styrelse ej finnes, vederbörande skogsstatstjänsteman äge lika behörighet att åtala överträdelse av förbud, som nyss sagts.

Böter, som för sådan överträdelse ådömas, fördelas, om allmän åklagare anställt åtalet, så, att en fjärdedel tillfaller honom samt tre fjärdedelar skogsvårds-kassan, eller, där skogsvårdsstyrelse ej finnes, kronan. Har åtalet anställts av skogsvårdsstyrelse, tillfalla böterna skogsvårds-kassan; har skogsstatstjänsteman anställt åtalet, tillfalla de kronan.

Sista stycket: lika som i utskottsförslaget.

Herr **Pers**: Herr talman! Denna fråga är ganska ömtålig och berör sådana förhållanden, att jag skulle vilja lägga kammarens ledamöter på hjärtat att icke förhasta sig. Kammaren liksom medkammaren tog icke någon hänsyn till den reservation, som påyrkade lättare bestämnelser i fråga om skada genom betesdjur på till allmänt mulbete upplåten skogsmark, men den omständigheten, att kamrarna icke togo någon hänsyn till denna reservation, kan icke åstadkomma så synnerligen stor skada, om utskottets formulering av mom. 4, som här föreligger, bibehålles. Skulle däremot reservanternas eller herr Borells förslag nu godkännas, är jag rädd för, att en betydande skada åstadkommes. Här stå på spel saker, som icke klart kunna uttryckas. Det är det allmänna förtroende, som skogsvårdsstyrelserna åtnjuta, som spolieras eller som blir i fara att spolieras, om allmogen i varje skogsvårdsstyrelsens ledamot eller tjänsteman skall se en fiskal, en åklagare gentemot vanor, som befolkningen är invand i från hedenhös. Det är det gemensamma betet på utmarkerna, som det är ifrågasatt att på denna väg tränga tillbaka. Men förtroendet till skogsvårdsstyrelsernas goda vilja är också ett värde. Jag medger, att man också bör beakta det värde, som innefattas i att befolkningen tillhålles att taga vård om sina betesdjur, men detta värde måste vägas mot det värdet, att skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän och medlemmar ses med välvilja ute i bygderna. Den saken kommer emellertid att sättas på spel, om riksdagen här följer reservanternas förslag. Det är min livliga övertygelse.

Det förhåller sig så, att denna betesgång är på tillbakatåg. Det

är en kulturform, som är gammalmodig och som knappast kan vidhållas. Man ser, hur den tränges tillbaka i samma mån som en bättre ladugårdsskötsel och andra högre kulturformer undan för undan tränga sig fram. Men man får icke lagstifta för de efterblivna trakterna och den befolkning, som icke tillägnat sig de nya metoderna. Man får icke lagstifta emot dem på ett så bryskt sätt, att deras känslor bli alltför mycket utmanade, ty det förlorar man mera på än man vinner. Skogsvårdsstyrelsernas huvudsakliga uppgift bör vara den undervisande och vägledande, och man får akta sig för att sätta vapen i deras händer, som väcka allmän misstro och misstanke.

Ang. ändringar i »stängselförordningen».
(Forts.)

Ur denna synpunkt, herr talman, ber jag att på det livligaste få tillstyrka bifall till mom. 4 i den formulering, som det fått i utskottets förslag.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Den förste talaren anförde såsom skäl för att tillerkänna skogsvårdsstyrelserna åklagarebefogenhet, att sådan tillerkänts dem i den allmänna skogsvårdslagen och i lagen om skogsvårdsstyrelser. Det är dock en väsentlig skillnad, ty dessa båda lagar äro ju rena skogsvårdslagar, under det den nu förevarande förordningen är en betesstadga och en stadga om stängelskyldighet, och det är därför med full avsikt, som utskottet beskurit den åklagare rätt, som Kungl. Maj: t velat tillerkänna skogsvårdsstyrelserna. Det kan heller icke vara lämpligt att göra skogsvårdsstyrelserna till vad en talare nyss kallade fiskaler. Därigenom komma de ovillkorligen med eller mot sin vilja i ett motsatsförhållande till allmänheten, och för styrelserna själva bör en sådan eventuell situation icke vara så synnerligen behaglig.

Jag vill, herr talman, med dessa korta ord yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Norling: Herr talman! En av de föregående talarna, herr Pers, har uttalat den uppfattningen, att om reservationen i denna fråga skulle vinna bifall, skulle detta leda till betydande skada, och bland annat skulle det uppstå fara för skogsvårdsstyrelsernas prestige och förtroende. Det är givetvis alldeles riktigt, vad den ärade talaren säger, att förtroendet hos allmänheten till skogsvårdsstyrelsernas opartiskhet och goda vilja att ordna förhållandena på bästa sätt är en värdefull tillgång, som bör bevaras. Jag kan dock icke tro, att den fara, varom den ärade talaren ordade, kan anses föreligga i detta fall. Om man ser på sakens reala innebörd, så finner man ju, att här är endast fråga om åtal i sådana fall, då överträdelse av ett utfärdat betesförbud föreligger. Betraktar man vidare bestämmelserna rörande de former, under vilka ett sådant betesförbud kan utfärdas, så finner man, att dessa bestämmelser äro sådana, att man aldrig någonsin kan förutsätta, att ett betesförbud skall utfärdas utan att synnerligen vägande och goda skäl för ett sådant föreligga. Har under dylika förutsättningar ett betesförbud blivit utfärdat på sätt, som i mom. 3 anges,

Ang. ändringar i »stängselförordningen».
(Forts.)

så måste man väl också anse det riktigt, att ett sådant förbud respekteras och upprätthålles. Sker icke detta, utan betesförbudet överträdes av dem, som äga full vetskap om förbudets existens, så bör det väl också anses rimligt och resonligt, att åtal följer på en dylik överträdelse, förutsatt nämligen, att överträdelsen i och för sig anses vara av sådan omfattning, att den motiverar ett åtal.

Jag är för min del fullt övertygad om, att även en skogsvårdsstyrelse skall veta att ha hand om denna uppgift på ett sådant sätt, att man icke riskerar, att styrelsen, genom att i tid och otid föranstalta om åtal, sätter sin auktoritet och sin prestige på spel. Då jag dessutom mycket väl erinrar mig, att fall kunna förekomma, där allmänna åklagarna icke ingripa med åtal även när det är uppenbart, att åtal bör följa, har jag funnit övervägande skäl tala för en anslutning till den vid denna punkt anförda reservationen, och jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Herr **Pers**: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av herr Norlings anförande. Jag vill föra i hans erinran, liksom jag vill omtala för kammaren, något som berättades i utskottet av en aktad ledamot i andra kammaren, som är hemma i ett av de norrländska länen. Han berättade, att inom detta län hade betesförbud för getter utfärdats och detta just enligt den procedur, som herr Norling ansåg fullkomligt betryggande. Men norrlänningen antydde också, att detta betesförbud för getter icke hölls, utan att allmogen över större delen av provinsen gladeligen släppte ut sina getter.

Ja, sådana tror jag att förhållandena äro på åtskilliga ställen. I en provins är kulturen vanligen mera utvecklad i närheten av residensstaden och de kulturområden, som ligga närmast jordomkring. Men i skogsbygderna har man en befolkning och ett jordbruk, som icke kommit så långt och som är, låt oss säga, efterblivet i åtskilliga stycken — de bevaka icke sin rätt varken i landstinget eller hushållningssällskapet. Ett sådant här påbud som betesförbudet kan utfärdas, och de ställas i den situationen, att de bliva lagbrytare, och de äro lagbrytare.

Nu frågar jag, om det är rimligt och lämpligt, att skogsvårdsstyrelserna, deras ledamöter och tjänstemän skola bliva de instrument, genom vilka betesgången skall bliva tillbakaträngd. Jag anser det vara olämpligt och orimligt. De riskera att därigenom förlora det förtroende, för vilket de äro till, nämligen skogssakens befrämjande. Vad det här gäller kan visserligen sägas vara en del av deras uppgift, men det är dock en oväsentlig del. Deras förtroende spolieras på ett sätt, som kan bliva ödesdigert för deras egentliga gärning, och därför, herr talman, vidhåller jag mitt yrkande, som jag anser vara synnerligen grundat.

Herr **Tjällgren**: Jag vill i korthet meddela, att jag kommer att rösta för utskottets förslag i föreliggande punkt. Jag kan i allt

väsentligt instämma med vad herr Pers nu sagt, och i likhet med honom vädjar jag till kammarens ledamöter att bidra till utskottsförslaget antagande, ty skulle reservationen bliva antagen, tror jag, att det skulle medföra rätt så svåra följder i all synnerhet för befolkningen i de norrländska länen.

Ang. ändringar i »stängselförordningens».
(Forts.)

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr andre vice talmannen yttrade, att i avseende på det nu föredragna momentet yrkats dels att detsamma skulle godkännas, dels ock, av herr *Borell*, att momentet skulle godkännas med den ändring, att tredje och fjärde styckena avfattades sålunda:

Allmänna åklagaren och skogsvårdsstyrelsen eller, där sådan styrelse ej finnes, vederbörande skogsstatstjänsteman äge lika behörighet att åtala överträdelse av förbud, som nyss sagts.

Böter, som för sådan överträdelse ädömas, fördelas, om allmän åklagare anställt åtalet, så, att en fjärdedel tillfaller honom samt tre fjärdedelar skogsvårds-kassan eller, där skogsvårdsstyrelse ej finnes, kronan. Har åtalet anställts av skogsvårdsstyrelsen, tillfalla böterna skogsvårds-kassan; har skogsstatstjänsteman anställt åtalet, tillfalla de kronan.

Sedermera gjorde herr andre vice talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på momentets godkännande vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Borell* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner § 5 mom. 4 av särskilda utskottets i utlåtande nr 2 framlagda lagförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes ifrågavarande moment med den av herr *Borell* under överläggningen föreslagna ändringen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 63;

Nej — 37.

Promulgationsbestämmelserna.

Dessa bestämmelser hade följande avfattning:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

(i utskottets förslag:)

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1923; dock att stadgandet i 3 juli 1923; skolande genom kungö-

Ang. ändringar i »stängselförordningen».
(Forts.)

mom. första stycket skall lända till efterrättelse först från och med den 1 januari 1924, då kungörelsen den 28 januari 1876 (nr 7 s. 1) angående inskränkning i betesrätt å ohägnad mark jämte därtill sig anslutande kungörelse upphöra att gälla.

relsen den 28 januari 1876 (nr 7 s. 1) angående inskränkning i betesrätt å ohägnad mark och därtill sig anslutande kungörelser meddelade betesförbud fortfarande äga tillämpning, till dess desamma varda av Konungen upphävda, men sagda kungörelser i övrigt upphöra att gälla med denna lags ikraftträdande.

Herr **Borell**: Herr andre vice talman, mina herrar! Enligt 4 mom. i detta lagförslag är den, som bryter mot betesförbud, varom i 3 mom. sägs, underkastad bötesansvar. Övergångsstadgandet innehåller, att lagen skall träda i kraft den 1 juli 1923, men att genom kungörelse den 28 januari 1876 angående inskränkning i betesrätt å ohägnad mark och därtill sig anslutande kungörelser meddelade betesförbud fortfarande skola äga tillämpning, till dess desamma varda av Konungen upphävda, men att sagda kungörelser i övrigt skola upphöra att gälla med denna lags ikraftträdande. Meningen med detta är, att, där Konungen enligt nämnda kungörelse meddelat betesförbud, sådant betesförbud fortfarande skall vara tillämpligt och att förseelse däremot alltså skall vara straffbart enligt den nu föreslagna lagen. Såsom övergångsstadgandet är formulerat, framgår det emellertid icke tydligt, att förseelse mot förbud meddelade enligt 1876 års förordning skola uti omförmälda hänseende vara likställda med bestämmelserna i 3 mom. i det föreliggande lagförslaget. För att göra detta tydligt ber jag att få föreslå, att övergångsbestämmelserna erhålla följande lydelse: »Denna lag träder i kraft den 1 juli 1923; skolande genom kungörelsen den 28 januari 1876 angående inskränkning i betesrätt å ohägnad mark och därtill sig anslutande kungörelser meddelade betesförbud gälla, som vore de utfärdade enligt § 5, 3 mom. i denna lag, men sagda kungörelser i övrigt upphöra att gälla med denna lags ikraftträdande.»

Jag ber att få nämna, att denna ändring är godtagen av andra kammaren.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr andre vice talman, att i avseende på de nu föredragna promulgationsbestämmelserna endast yrkats, av herr *Borell*, att desamma skulle godkännas med den ändring, att orden »fortfarande äga tillämpning, till dess desamma varda av Konungen upphävda» utbyttes mot »gälla, som vore de utfärdade enligt § 5 3 mom. i denna lag».

Sedermera gjordes propositioner, först på godkännande av promulgationsbestämmelserna oförändrade samt vidare på bifall till herr *Borells* berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Ingressen och rubriken.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut i fråga om lagförslaget.

Utskottets hemställan i punkten B.

Kammaren beslöt, att de i ämnet väckta motionerna, i den mån de icke kunde anses besvarade genom kammarens föregående beslut, icke skulle föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Ang. ändringar i »stängselförordningens».
(Forts.)

Föredrogs ånyo särskilda utskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 160 med förslag till förordning angående skogsvårdsstyrelser ävensom i ämnet väckta motioner.

Förordningsförslag ang. skogsvårdsstyrelser.

Genom en den 10 mars 1923 dagtecknad proposition, nr 160, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden, föreslagit riksdagen att antaga framlagt förslag till förordning angående skogsvårdsstyrelser.

I samband med denna proposition, som hänvisats till särskilda utskottet, hade utskottet till behandling förehåft följande med anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

inom första kammaren

nr 195 av herr *Ingeström* m. fl.,

nr 201 av herr *J. P. Johansson* och

nr 207 av herr *Enhörning*, samt

inom andra kammaren:

nr 271 av herr *Jansson* i Edsbäcken,

nr 272 av herr *Pettersson* i Hällbacken m. fl. och

nr 279 av herr *Olofsson* i Dignäs m. fl.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet avfattat sin hemställan i tre med A—C betecknade punkter, av vilka den första innehöll ett förslag till förordning angående skogsvårdsstyrelser.

Beträffande sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr Linder: Herr talman: I avseende å föredragningen av särskilda utskottets utlåtande nr 3 hemställes:

att detsamma må företagas till avgörande punktvis och det i punkten A tillstyrkta förordningsförslaget föredragas, där så erfordras, paragraf- och momentvis med slutstadgande, ingress och rubrik sist;

att sedan förordningsförslaget blivit genomgånget, utskottets hemställan i punkten A föredrages;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet;

Förordnings-
förslag ang.
skogsvårds-
styrelser.
(Forts.)

att lagtext ej må behöva uppläsa i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres;

att för den händelse förordningsförslaget kommer att i en eller annan punkt återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att, vid ärendets förnyade behandling, i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som kunna föränledas av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar; samt

att utskottet lämnas öppen rätt att i avseende å nummerbeteckning av paragrafer och moment vidtagna sådana ändringar, som påkallas av kamrarnas beslut.

Denna hemställan bifölls.

Punkten A.

Utskottets förslag till förordning angående skogsvårdsstyrelser.

1 §.

Godkändes.

2 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

Hos skogsvårdsstyrelse skall såsom biträde (länsjägmästare) vara anställd en skogligt bildad man, vilken avlagt fullständig avgångsexamen från skogsinstitutets högre kurs eller skogshögskolans jägmästarekurs.

Därjämte må skogsvårdsstyrelse, där så finnes erforderligt, anställa biträdande länsjägmästare; och må härtill utses jämväl person, som allenast avlagt avgångsexamen från skogsinstitutets lägre kurs eller skogshögskolans forstmästarekurs.

(i utskottets förslag:)

Hos skogsvårdsstyrelse skall såsom biträde (länsjägmästare) vara anställd en skogligt bildad man, vilken avlagt fullständig avgångsexamen från skogsinstitutets högre kurs eller skogshögskolans jägmästarekurs. Dock må i särskilt fall till länsjägmästare antagas den, som avlagt avgångsexamen från skogsinstitutets lägre kurs eller skogshögskolans forstmästarekurs.

Därjämte må skogsvårdsstyrelse, där så finnes erforderligt, anställa biträdande länsjägmästare med skoglig utbildning, som i första stycket sägs.

Enligt en vid denna paragraf avgiven reservation hade herr *Norling* föreslagit, att paragrafen måtte erhålla följande lydelse:

Hos skogsvårdsstyrelse skall såsom länsjägmästare vara anställd en skogligt bildad man, vilken avlagt fullständig avgångsexamen från skogsinstitutets högre kurs eller skogshögskolans jägmästarekurs; dock att biträdande länsjägmästare med kompetens som i nästa stycke sägs må

efter tillstyrkan av skogsvårdsstyrelse kunna av Kungl. Maj: t medgivas dispens för rätt att söka länsjägmästarebefattning inom län, där han under minst tio år tjänstgjort som biträdande länsjägmästare.

Skogsvårdsstyrelse må jämväl, där så finnes erforderligt, anställa biträdande länsjägmästare; och må härtill kunna utses person, vilken allenast avlagt avgångsexamen från skogsinstitutets lägre kurs eller skogshögskolans forstmästarekurs.

*Förordnings-
förslag ang.
skogsvårds-
styrelser.*
(Forts.)

Herr **Norling**: Herr talman! I fråga om formuleringen av denna paragraf har jag, såsom kammaren finner, icke kunnat helt ansluta mig till utskottsmajoritetens förslag. Jag skall emellertid gärna medgiva, att min uppfattning rent principiellt ganska nära sammanfaller med den, som kommit till uttryck i utskottets motivering. Även jag anser nämligen, att det icke kan vara tillrådligt att stadga en fullständigt undantagslös tillämpning av den regel med avseende på länsjägmästares kompetensvillkor, som föreslagits i den kungl. propositionen. Av de skäl, som angivas i herr Janssons i Edsbäcken motion och som åberopas av utskottet, måste man nog finna det vara synnerligen lämpligt att för några få extrema undantagsfall hålla möjligheten till avvikelser från denna regel öppen.

Såvitt jag förstår, är det också dithän och icke längre, som utskottsmajoriteten velat komma, men det kan icke bestridas, att själva lagtexten, sådan den här föreligger i utskottets avfattning, har fått en lydelse, som medger så många undantag från regeln, att den avsedda regeln fullständigt äventyras. Genom den av mig föreslagna anordningen skulle man vinna, att undantagen alltjämt finge förbli undantag och regeln tillätes att bliva, vad den är avsedd att vara, nämligen en regel.

Om man över huvud taget anser, att den högre teoretiska kompetensen hos skogsvårdsstyrelsens främste och mest ansvarstygde befattningshavare är att betrakta som en värdefull garanti för en klok och upplyst tillämpning av skogsskyddslagen, måste man finna det angeläget att denna garanti icke i oträngt mål äventyras.

Av dessa skäl är det, som jag, herr talman, ber att få yrka bifall till den av mig vid utskottsbetänkandet fogade reservationen med avseende på denna paragrafs lydelse.

Herr **Sederholm**: Skillnaden mellan herr Norlings yrkande och den avfattning, som utskottet givit åt bestämmelsen, är nog i sak icke så stor. Man får ju tänka sig, att det fall, då forstmästare skulle kunna bliva länsjägmästare, blir ett sällsynt undantagsfall, vare sig man tar den ena eller den andra formuleringen.

Den nuvarande formuleringen av ifrågavarande paragraf innebär, att till länsjägmästare skall helst antagas en person, som har jägmästarekompetens — där föreligger alltså möjlighet att under relativt fria former pröva, huruvida en person kan antagas till länsjägmästare, ehuru han saknar en sådan kompetens.

Förordnings-
förslag ang.
skogsvårds-
styrelser.
(Forts.)

Med den betydelse, som de personliga egenskaperna ha för ett riktigt handhavande av länsjägmästarebefattningen, är det alldeles klart, att befintligheten av dessa egenskaper är av allra största vikt. Låt vara att kunskaperna och examensmeriterna därvidlag ha en viss och kanske ganska stor betydelse, så måste dock det första momentet, som jag nämnde, i fråga om denna befattning vara det viktigaste. Det har visat sig under de år, som skogsvårdsstyrelserna verkat, att trots att bestämmelsen är så pass fri, att det står, att man *helst* skall antaga en person, som har jägmästarekompetens, det dock efter vad jag tror endast i ett eller två fall förekommit, att en forstmästare blivit länsjägmästare. Jag tror, att jag kan vitsorda, att man i dessa fall varit fullt nöjd med valet på grund av de personliga egenskaper, som vederbörande besuttit. Att då införa en procedur, där det skulle föreligga en Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall och att icke överlåta den frågan till de myndigheter, som bruka antaga länsjägmästare, nämligen skogsvårdsstyrelserna, anser jag icke vara betingat av erfarenheterna.

På grund av vad jag anfört, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen, under vilken herr talmannen infunnit sig och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande av nu förevarande paragraf samt vidare på antagande av det förslag till paragrafens lydelse, som innefattades i den av herr Norling vid paragrafen avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

3—7 §§.

Godkändes.

8 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

Skogsvårdsstyrelse åligger att före april månads utgång varje år till länsstyrelsen avgiva redovisning för sin förvaltning under näst föregående kalenderår, skolande vid denna redovisning vara fogad en kortfattad framställning angående de under skogsvårdsstyrelsens tillsyn stående skogarnas tillstånd och skötsel. Denna redovisning och

(i utskottets förslag:)

Skogsvårdsstyrelse åligger att före april månads utgång varje år till länsstyrelsen avgiva redovisning för sin förvaltning under näst föregående kalenderår, skolande vid denna redovisning vara fogad en kortfattad framställning angående de under skogsvårdsstyrelsens tillsyn stående skogarnas tillstånd och skötsel. Denna redovisning och

framställning skall vara avfattad enligt grunder och i uppställning, varom *domänstyrelsen* äger meddela föreskrifter.

Redovisningen skall granskas av revisorer, utsedda för ett år i sänder, en av Kungl. Maj:t och de övriga till antal och enligt de grunder, som om ledamöter i skogsvårdsstyrelsen är föreskrivet. Revisionberättelsen, i vilken ansvarsfrihet för styrelsen skall till- eller avstyrkas, skall tillika med nämnda framställning angående skogarnas tillstånd och skötsel till trycket befordras samt dels utdelas bland ledamöterna i landstinget och vederbörande *hushållningssällskaps förvaltningsutskott* minst en månad före landstingets nästa lagtima sammanträde, dels ock samtidigt insändas till *domänstyrelsen*.

På landstinget och hushållningssällskapet ankommer att för dess del bevilja eller vägra skogsvårdsstyrelsen ansvarsfrihet för styrelsens förvaltning under det år, revisionsberättelsen omfattar. Domänstyrelsen skall efter verkställd granskning överlämna handlingarna till Kungl. Maj:t med till- eller avstyrkande av ansvarsfrihet för skogsvårdsstyrelsen och med angivande i övrigt av de erinringar eller framställningar, vartill omständigheterna må föranleda. Finner Kungl. Maj:t ansvarsfrihet icke böra beviljas skogsvårdsstyrelse, förordnar Kungl. Maj:t domänstyrelsen att genom sin fiskal vidtaga därav påkallade åtgärder.

framställning skall vara avfattad enligt grunder och i uppställning, varom *Kungl. Maj:t* äger meddela föreskrifter.

Redovisningen skall granskas av revisorer, utsedda för ett år i sänder, en av Kungl. Maj:t och de övriga till antal och enligt de grunder, som om ledamöter i skogsvårdsstyrelsen är föreskrivet. Revisionsberättelsen, i vilken ansvarsfrihet för styrelsen skall till- eller avstyrkas, skall tillika med nämnda framställning angående skogarnas tillstånd och skötsel till trycket befordras samt dels utdelas bland ledamöterna i landstinget och vederbörande *hushållningssällskap* minst en månad före landstingets nästa lagtima sammanträde, dels ock samtidigt insändas till *Kungl. Maj:t*.

På landstinget och hushållningssällskapet ankommer att för dess del bevilja eller vägra skogsvårdsstyrelsen ansvarsfrihet för styrelsens förvaltning under det år, revisionsberättelsen omfattar. Finner Kungl. Maj:t ansvarsfrihet icke böra beviljas skogsvårdsstyrelse, förordnar Kungl. Maj:t domänstyrelsen att genom sin fiskal vidtaga därav påkallade åtgärder.

*Förordnings-
förslag ang.
skogsvårds-
styrelser.
(Forts.)*

Herr **Sederholm:** I andra stycket av förevarande paragraf har genom förbiseende skett en förändring av Kungl. Maj:ts förslag. Det står där, att vederbörlig revisionsberättelse skall utdelas bland ledamöterna i landstinget och »vederbörande hushållningssäll-

Förordnings-
förslag ang.
skogsvårds-
styrelser.
(Forts.)

skap», i stället för, som det står i propositionen, »hushållningssällskaps förvaltningsutskott».

Med hänsyn till, att hushållningssällskapens ledamöter ofta uppgå till flera tusen, hemställer jag, att denna förändring måtte borttagas och att alltså denna utdelning av revisionsberättelsen skall, som i Kungl. Maj:ts proposition föreslagits, begränsas till hushållningssällskaps förvaltningsutskott i stället för hela hushållningssällskapet.

Jag ber att få göra ett sådant yrkande.

Herr **Rogberg**: Herr talman! I sista punkten av sista stycket i förevarande paragraf finnes föreskrivet, att Kungl. Maj:t äger att, därest ansvarsfrihet icke anses böra beviljas skogsvårdsstyrelse för dess förvaltning, förordna domänstyrelsen att genom sin fiskal vidtaga därav påkallade åtgärder.

Rättigheten för Kungl. Maj:t att vidtaga åtgärder mot skogsvårdsstyrelse torde vara självklar, vare sig bestämmelsen står insatt i lagen eller icke. Åtgärder emot skogsvårdsstyrelse, för den händelse dess förvaltning skulle giva anledning till anmärkning, kunna således lika väl vidtagas, om lagen talar eller tigr. Enligt min uppfattning bör emellertid icke ens skenet av misstanke falla på skogsvårdsstyrelserna, att de i något avseende skulle sortera under domänstyrelsen.

Jag tillåter mig därför hemställa, att denna punkt, sista punkten i paragrafen, måtte såsom obehörlig ur författningen utgå.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av de därunder förekomna yrkandena propositioner komme att framställas, först särskilt på de båda första styckena av förevarande paragraf i ett sammanhang samt vidare särskilt på paragrafens tredje stycke.

I avseende å första och andra styckena av ifrågavarande paragraf, fortsatte herr talmannen, hade endast yrkats, av herr *Sederholm*, att dessa delar av paragrafen skulle godkännas med den ändring, att de i andra stycket förekommande orden »vederbörande hushållningssällskap» utbyttes mot »vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott».

Vid sedermera gjorda propositioner, först på godkännande av ifrågavarande delar av paragrafen samt vidare på bifall till herr *Sederholms* berörda yrkande, bifölls det sistnämnda.

Beträffande paragrafens tredje stycke, yttrade nu vidare herr talmannen, hade annat yrkande icke framställts än, av herr *Rogberg*, att detta stycke skulle godkännas med den ändring, att sista meningens utlämnades.

Därefter gjordes propositioner, först på godkännande av nu förevarande del av paragrafen samt vidare på bifall till herr *Rogbergs* yrkande, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

9 §.

Denna paragraf var så lydande:

*(i Kungl. Maj:ts förslag:)**(i utskottets förslag:)*Förordnings-
förslag ang.
skogsvårds-
styrelser.
(Forts.)

Ordförande och övriga ledamöter i skogsvårdsstyrelse ansvara gemensamt för de medel, styrelsen haft under sin förvaltning. Denna ansvarighet fortfar, till dess förvaltningen blivit efter ty i 8 § sägs eller, om klander anställles, av vederbörlig domstol godkänd, eller ock till dess natt och år efter räkenskapens avlämnande förflutit, utan att klander i laga ordning blivit anställt.

Ordförande och övriga ledamöter i skogsvårdsstyrelse så ock skogsvårdsstyrelsens tjänstemän vare i utövningen av sina befattningar underkastad det ansvar och den påföljd, som i allmän lag stadgas om statens ämbets- och tjänstemän.

För de medel, som skogsvårdsstyrelse haft under sin förvaltning, ansvara styrelsens ordförande och övriga ledamöter gemensamt. Denna ansvarighet fortfar, till dess förvaltningen blivit efter ty i 8 § sägs eller, om klander anställles, av vederbörlig domstol godkänd, eller ock till dess natt och år efter räkenskapens avlämnande förflutit, utan att klander i laga ordning blivit anställt.

Herr **Pers**: Herr talman! Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet vid första stycket i 9 §, vilket stycke icke funnits i Kungl. Maj:ts förslag, utan som utskottet tillfogat.

Utskottet har i detta stycke proklamerat en judiciell ansvarighet för skogsvårdsstyrelse såväl som dess ledamöter och tjänstemän. En sådan har visserligen i fråga om ledamöterna funnits förut, fast icke så här tydligt och klart uttalad. Jag var i utskottet tveksam inför det här tillägget. De fördelar, som skulle ernås med detsamma, äro ju ingalunda att förakta, som också framhållles i motiveringen på sid. 6 i utskottsutlåtandet, då det ju skulle utgöra ett skydd för skogsägare emot möjligheten av misstag eller övertgrepp ifrån skogsvårdsstyrelsernas sida, och detta ansvar skulle vara så mycket mera påkallat, som den nya lagen lagt större makt i skogsvårdsstyrelsernas händer.

Min tveksamhet i utskottet har hållit i sig, trots att jag ej reserverat mig. Nu begav det sig på förmiddagen, att ett yttrande av herr Hammarskjöld kom min tvekan att övergå i visshet, så att jag nu önskar, att stycket borttages. Jag tillåter mig därför att framställa yrkande därom.

Det talades här på förmiddagen om en mjuk tillämpning av lagbestämmelserna, och i fråga om en särskild punkt förutsatte jag, att en sådan mjuk tolkning och mild tillämpning av lagens bestämmelser skulle kunna ifrågakomma allt efter behovet i de olika orterna. Men

Förordnings-
förslag ang.
skogsvårds-
styrelser.
(Forts.)

herr Hammarskjöld påminde då om, att det ansvar, som man lagt på skogsvårdsstyrelserna, föranletts av att skogsvårdsstyrelserna hade ansvaret för lagens tillämpning, och detta ansvar måste föranleda skogsvårdsstyrelserna att se till, att lagen verkligen upprätthålles och fullföljes, och det finner jag vara fullkomligt riktigt. Därför tror jag, att faran av en stram tillämpning från skogsvårdsstyrelsernas sida ökas i högst väsentlig mån genom att intaga denna proklamation. Det är sant, att den möjligen finns där ändå, men det är dock skillnad på, om man liksom betonar densamma genom att i detta sammanhang taga in den. En sådan tillstramning av skogsvårdsstyrelsernas verksamhet vore en olycka för landet och för skogsägarna, såsom jag flera gånger under denna diskussion betonat. Vid ett sådant betonande av ansvarigheten, som det kan sägas, att man här gjort, måste man fråga sig, om styrelsernas sammansättning är ägnad att motsvara detta betonande. Där sitta i allmänhet privatpersoner, som hava detta förtroende av landstingen och hushållningssällskapen i vederbörande distrikt, och därtill kommer en skogsman. För ingen fordras juridisk utbildning. Men om man skall ställa dem under ämbetsmannansvar ej blott vid övergrepp mot skogsägarna utan även i fråga om underlåtenhetssynder, d. v. s. för att icke lagen tillämpats med vederbörlig skärpa, undrar jag, huru länge man kan låta deras sammansättning hava den lekmannakaraktär, som den nu har.

På grund härav yrkar jag, herr talman, att första stycket av 9 § utmönstras. Detta kan ske desto lättare, som Kungl. Maj: t icke ansett en sådan föreskrift vara behöflig.

Herr **Sederholm**: Denna paragraf åsyftar icke att med avseende å tjänstemannaansvaret för ordförande och övriga ledamöter i skogsvårdsstyrelserna införa något nytt. Det konstateras av utskottet, och det är förut känt, att skogsvårdsstyrelsernas ordförande och ledamöter redan nu stå tjänstemannaansvar för de åtgärder, som de vidtaga eller underlåta att vidtaga. Däremot stå länsjägmästare och deras biträden antagligen icke för närvarande ett sådant ansvar. Med den självständighet i verksamheten, som är förenad med länsjägmästarnas och ibland även med länsskogvaktarnas befattningar och som *måste* vara förenad med sådana befattningar, synes det utskottet riktigtast, att även dessa tjänstemän få samma ansvar som skogsvårdsstyrelsen och att, därest de skulle göra några försummelser eller gå för långt i utövandets sin tjänsteplikt, de då skulle kunna ställas till ansvar för detta såsom tjänstemän, så att detta ansvar icke komme att påvåla skogsvårdsstyrelsen, som kanske är fullkomligt ovetande om vad de företagit sig. På grund härav har utskottet ansett det lämpligt och riktigt, att detta ansvar utsträcker att omfatta jämväl tjänstemännen. Då har det också ansetts riktigt, att det i detta sammanhang tydligt anges för allmänheten och även för andra vederbörande, att skogsvårdsstyrelserna verkligen hava detta ansvar och att sålunda detta ansvar vilar på såväl skogsvårdsstyrelserna som deras tjänstemän. Skulle man endast utpeka

tjänstemännen såsom ansvariga och icke tala om skogsvårdsstyrelserna, vore detta ju att söka undandölja ett faktum, något som icke vore riktigt och lämpligt.

Jag kan icke tro, att ett omtalande av det verkliga förhållandet med avseende å skogsvårdsstyrelsernas ställning i detta avseende kan antagas komma att medföra en särskilt stram lagtillämpning från deras sida, utan i detta avseende föreställer jag mig, att det kommer att bli ungefär som förut. Å andra sidan får man med avseende å tjänstemännen förut-sätta, att om ett sådant ansvar skall påvila skogsvårdsstyrelserna bör det ju även påvila tjänstemännen. Jag tror, att även i detta avseende kommer den föreslagna ändringen i lagen icke att medföra de av herr Pers befarade konsekvenserna.

På dessa grunder ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med föreliggande yrkanden propositioner, först på godkännande av den nu föredragna paragrafen samt vidare på bifall till herr *Pers* yrkande, att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att första stycket utelämnades; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Övriga delar av förordningsförslaget.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut i fråga om förordningsförslaget.

Punkten B.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning angående möjligheten och sättet att med bevarande av skogsvårdsstyrelsernas nödiga självständighet åstadkomma bättre samverkan och större enhetlighet i deras lagtillämpning samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

Herr **Enhörning**: Herr greve och talman, mina herrar! Jag har i min motion framhållit, att en inskränkning i skogsvårdsstyrelsernas självbestämmningsrätt, sådan den tagit sig uttryck i nuvarande lagstiftning, är både obehörlig och skadlig. Redan nu erbjuda sig nämligen fullt tillfredsställande utvägar till rättelse av förmenta övergrepp och olagligheter från skogsvårdsstyrelsernas sida och det under former, som icke lägga hinder i vägen för dessa institutioner att fullfölja sin ursprungliga uppgift och att förbliva de levande organ, som skola i viss mån ersätta det stränga lagbudet.

Förordnings-
förslag ang.
skogsvårds-
styrelser.
(Forts.)

Det finns under sådana förhållanden ingen anledning vare sig att enligt den kungl. propositionen inrymma sådana befogenheter åt domänstyrelsen, som mer eller mindre öppet syfta till att utplåna den idé, som inlagts i skogsvårdsstyrelseinstitutionen och under åtskilliga år väl bestått provet, eller att, på sätt några motionärer föreslagit, inordna skogsvårdsstyrelserna under ett centralt organ, mot vilket i alla händelser allvarliga invändningar från processuell synpunkt torde kunna resas.

Jag föreställer mig i själva verket, att de önskemål, som i detta sammanhang framkommit ifråga om skogsvårdsstyrelserna, fastmer allenast syftat till att skapa enhetlighet i styrelsernas verksamhet utan att likväl därvid åsidosätta de lokala synpunkter, som, enligt vad jag framhållit, äro omistliga för dessa organisationer för fullgörandet av de uppdrag, som rätteligen tillkomma den. Jag har trots, att detta mål bäst skulle vinnas genom att bygga ut nuvarande, väl beprövade bestämmelser på så sätt, att den av revisorerna, som lagligen skall tillsättas av Kungl. Maj:t, erhåller ett mera stadigvarande uppdrag och göres *gemensam* för samtliga skogsvårdsstyrelser inom landet.

Med den uppfattning, som numera vunnit burskap rörande innebörden av ett revisionsuppdrag i allmänhet, bör denne, som förutsättes skola sitta inne med sakkunskap på området, på ett fullt tillfredsställande sätt kunna under löpande år sätta sig in i alla de spörsmål, som inom skilda landsdelar äro aktuella, eventuellt genom besök på platsen, därvid likväl tillbörlig hänsyn till de lokala förhållandena kan göra sig gällande till följd av det beroende, i vilket bemälda revisor i allt fall står till de av landsting och hushållningssällskap utsedda revisorerna.

I betraktande av den jämförelsevis väl tillmätta tid, som årligen plägar förflyta mellan räkenskapernas avslutande och de tillfällen, då skogsvårdsstyrelsernas huvudmän och särskilt landsting och hushållningssällskap äro i behov av revisorernas granskningsmemorial, torde inga svårigheter möta för den sålunda föreslagna revisorn att medhinnna vad som sålunda bör tillkomma honom. Å andra sidan torde hans tid i övrigt väl utfyllas icke blott genom hans verksamhet för uniformering av skogsvårdsstyrelsernas arbete, varigenom en mycket hälsosam förbindelse mellan skogsvårdsstyrelserna torde kunna åvägabringas, utan även genom insamling och bearbetning av statistiskt material från skogsvårdsstyrelsernas arbetsfält. Därjämte torde Kungl. Maj:t komma att utnyttja honom för utredningar exempelvis rörande fördelningen mellan skogsvårdsstyrelserna av till Kungl. Maj:ts förfogande ställda såväl stats- som skogsvårdsmedel, vartill denna revisor genom sin verksamhet torde bliva alldeles särskilt skickad. Vidare torde han få handhava alla övriga mål och ärenden, som från landsting, andra myndigheter och eventuellt enskilda personer kunna bliva föremål för Kungl. Maj:ts eller riksdagens prövning.

Med hänsyn till innebörden av den här ifrågavarande revisorns uppdrag bör ersättning till denne utgå av skogsvårdsavgifter, nämligen

sådana som, upptagna från enskildes skogar, disponeras av Kungl. Maj:t. Då 10 % av dessa enligt statistiken beräknas belöpa sig på allmänna skogar, har jag ansett det ändamålsenligt och lämpligt att föreslå höjning av den i 4 § av gällande förordning om skogsvårdsavgift omförmälda procentsatsen, på sätt motionen närmare angiver.

*Förordnings-
förslag ang.
skogsvårds-
styrelser.
(Forts.)*

Med anledningen av vad jag sålunda anfört vågar jag förutsätta, att den eller de, som få Kungl. Maj:ts ifrågasatta utredning om hand, ville upptaga till prövning även de av mig i min motion angivna synpunkter och yrkanden.

Jag har, herr greve och talman, intet annat yrkande att göra än om bifall till utskottets hemställan.

Herr von Sneidern: Jag måste ansluta mig till den tanke, som framförts av herr Enhörning. Det har ansetts önskvärt, att det finnes någon sammanhållande myndighet mellan skogsvårdsstyrelserna, någon överstyrelse eller någon sorts inspektör. Däremot har med rätta invänts, att detta skulle förutsätta ett upprättande av en ny ämbetsbefattning, eventuellt ett nytt ämbetsverk, och det är ju uppenbart, att en sådan utsikt i dessa tider måste väcka en viss betänksamhet. Den tanke, som av herr Enhörning framfördes, att den nu av Kungl. Maj:t för varje skogsvårdsstyrelse tillsatte revisorn skulle kunna bli gemensam för flera skogsvårdsstyrelser, synes mig vara en utväg att utan nämnvärt ökade kostnader åstadkomma ett ökat mått av enhetlighet i skogsvårdsstyrelsernas arbete.

Jag har till utskottet framfört denna tanke och fick då den uppfattningen, att det på vissa håll ansetts vara en tanke, som i någon form borde framföras. Det är därför med en viss förvåning, som jag läser utskottets motivering och där finner, huru vissa andra utvägar för åstadkommandet av denna enhetlighet äro anvisade, medan däremot den tanke, som framförts i herr Enhörnings motion och som inom utskottet vunnit anslutning, ej alls blivit upptagen. Det är ju möjligt, att det skulle kunna uppstå vissa svårigheter för en revisor att helt omfatta det stora antalet styrelser, men för min del tror jag, att om arbetet lägges förnuftigt, skulle det icke vara uteslutet, att det skulle kunna gå bra. Men vad som är alldeles visst är, att om, i stället för att en lokalt utsedd revisor för varje styrelse utses, Kungl. Maj:t tillsätter några stycken, uppdelade på några områden med ungefär likartade skogsvårdsförhållanden, skulle detta fåtal revisorer, som finge på sin lott att revidera ett visst antal skogsvårdsstyrelser, kunna åstadkomma icke så litet. Genom den överblick, som de fingo över de olika skogsvårdsstyrelsernas sätt att handhava sina uppgifter, skulle de kunna tillhandagå med råd och upplysningar och vidare hos Kungl. Maj:t anmäla de eventuella brister i den ena eller andra skogsvårdsstyrelsens sätt att fungera.

Denna möjlighet att gå tillväga vid revisorernas utseende ligger i Kungl. Maj:ts hand, utan att något ytterligare beslut av riksdagen erfordras, och jag vill uttala den förhoppningen, att när Kungl. Maj:t mottager denna skrivelse, Kungl. Maj:t ville överväga ej blott möj-

Förordnings-
förslag ang.
skogsvårds-
styrelser.
(Forts.)

ligheten till åtgärder i överensstämmelse med herr Enhörnings motion utan även möjligheten att omedelbart vidtaga åtgärder i överensstämmelse med det sätt, som jag här tillåtit mig anföra.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till ifrågasvarande punkt.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkten C.

Kammaren beslöt, att de i ämnet väckta motionerna, i den mån de icke kunde anses besvarade genom kammarens föregående beslut, icke skulle föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Föredrogs ånyo särskilda utskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition nr 161 med förslag till förordning om ändrad lydelse av 4 och 5 §§ i förordningen den 11 oktober 1912 (nr 275) om skogsvårdsavgift;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition nr 212 med förslag till lag om ändrad lydelse av 46 § i lagen den 11 oktober 1912 om skogsaccis och om virkestaxering; samt

nr 6, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition nr 158 med förslag till lag angående skyddsskogar.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 48, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 31 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående utbyte av mark, tillhörande Älvsborgs regementes övningsfält;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående upplåtelse av rätt till stenbrytning å kronoholmen Stora Lyngön i Kville socken av Göteborgs och Bohus län;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m. jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående dyrtidstillägg för lantbruksingenjörer och lantbruksstipendiater, lantmätare samt distriktsveterinärer; samt

nr 53, i anledning av vissa i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition gjorda framställningar.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av skydd för partibeteckning vid allmänna val; och

nr 22, i anledning av väckt motion angående viss ändring i 5 § av förordningen den 19 november 1920 angående särskilda grunder för utgörande av 1921—1924 års allmänna kommunalutskylder m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölles.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets memorial nr 45, angående särskild ersättning åt en tjänsteman hos bevillningsutskottet.

*Ang. särskild
ersättning åt
en tjänsteman
hos bevillningsut-
skottet.*

Utskottet hade i detta memorial på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte medgiva, att assessorn Gustaf Leijonmarck, såsom notarie med sekreterargöromål hos bevillningsutskottet under nu pågående riksdag, finge äga rätt att utbekomma särskild ersättning med två tredjedelar av vad han visat sig hava på grund av nämnda tjänstgöring hos bevillningsutskottet avstått av sina avlöningsförmåner hos överståthållarämbetet för uppboresärenden.

Herr von Geijer: Jag skall endast yttra några ord med anledning av utskottets föreliggande hemställan.

Riksdagen antog i februari eller mars — jag vet ej säkert, när det var — nya bestämmelser angående avlöningen för de hos kamrarna och utskotten samt i riksdagens kansli anställda tjänstemän och vaktbetsjante. I 1 § stadgas, att »avlöningen utgår till nedanstående befattningshavare med följande belopp». Ja, jag skall nu icke uppräknas dem. I 4 § stadgas, att utöver de i 1 § fastställda arvoden äga vissa tjänstemän inom riksdagens kamrar och de ständiga utskotten, därest de äro innehavare av statstjänst, rätt till ersättning med två tredjedelar av vad vederbörande befattningshavare visat sig hava på grund av tjänstgöring hos riksdagen avstått av de till statstjänsten hörande avlöningsförmånerna. Detta gäller alltså sådana personer, som äro innehavare av statstjänst. Föreliggande hemställan från bevillningsutskottet avser emellertid, att samma förmån skulle tillerkännas en person, anställd såsom sekreterare hos bevillningsutskottets andra avdelning. I den delen fyller han visserligen bestämmelserna i avlöningsreglementet, men ifrågavarande person är icke anställd i statstjänst. Sålunda föreligger här enligt min mening en bestämd avvikelse från vad riksdagen innevarande år har bestämt.

Jag skall emellertid inskränka mig till att i detta sammanhang endast påpeka dessa sakförhållanden och icke göra något yrkande i annan riktning, än att utskottets förslag måtte bifallas. Det är nämligen vissa skäl, som tala för detta. Först och främst är det så, att riksdagen i detta avseende har rättighet att göra vad den vill, och vidare är det vissa andra skäl, som tala härför. Personen ifråga var redan under fjolåret anställd hos bevillningsutskottet och tillerkändes då på särskild hem-

*Ang. särskild
ersättning åt
en tjänsteman
hos bevill-
ningsut-
skottet.
(Forts.)*

ställa enahanda förmån som nu är föreslagen. Vidare föreligger det sakförhållandet, som jag redan påpekat, att riksdagen så pass sent som i mars eller februari fattade sitt beslut, då en god del av riksdagen redan gått, medan vederbörande redan blivit anställd från riksdagens början. Jag har hört uppgivas, att utskottet då funnit sig föranlåtet att redan då ge ett löfte, att utskottet skulle göra vad på utskottet ankomme för att bereda denna sekreterare ifrågasvarande förmån.

Jag har sålunda endast velat påpeka detta förhållande och ber för övrigt att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilsson, Gustaf: Jag vill endast lämna ett par förklaringar i denna sak.

Det har haft sina svårigheter för bevillningsutskottets andra avdelning att såsom sekreterare erhålla en person, tillräckligt hemmastadd i de uppgifter, som där förekomma. Det har sålunda varit stora svårigheter att få personer, som känna skattelagstiftningen i tillräcklig grad. Även kammarens ledamöter hava mer eller mindre kommit till den uppfattningen, att de nuvarande skattelagarna äro synnerligen svårförståeliga och ganska många. När vi därför till sist från överståthållareämbetet lyckats erhålla en på detta område synnerligen hemmastadd person, är det icke rimligt, att då han under den tid, han tjänstgör i bevillningsutskottet, måste avstå sina löneförmåner i överståthållareämbetet, han endast för nöjet att vara sekreterare i bevillningsutskottets andra avdelning skall antaga tjänstgöring där.

Hans ställning är för övrigt omtvistad. Han avlönas visserligen av Stockholms stad men tjänstgör hos överståthållareämbetet, vilket är närmast jämställt med tjänstgöring hos någon länsstyrelse. Under dessa förhållanden kan det ifrågasättas, om hans tjänst icke i viss mån är statstjänst.

I varje fall har det för utskottet varit omöjligt att få en kvalificerad sekreterare, om ersättning icke kunde beredas honom i nu föreslaget avseende, ty det finns icke möjlighet att få folk bara för äran att tjänstgöra såsom sekreterare i ett utskott.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i nu ifrågasvarande memorial hemställt.

Vid förnyad föredragning av sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets memorial nr 3, angående ersättning åt sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets tjänstemän och vaktbetjäning, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 19, i anledning av återremiss till utskottet av dess utlåtande nr 16 i anledning av väckt motion nr 130 om skrivelse till Konungen med begäran om undersökning rörande Aktiebolaget Vin- och Spritcentralens och dess dotterbolags verksamhet m. m.

Ang. undersökning av Vin- och Spritcentralens verksamhet m. m.

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion nr 130 hade herr *Lindgren* hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj: t anhålla,

1: o) att genom sakkunnige, helst utsedda bland kvalificerade personer från riksdagens särskilda partier måtte verkställas en undersökning rörande A.-B. Vin- & Spritcentralens samt dess dotterbolags verksamhet om möjligt alltifrån tillkomsten av förstnämnda bolag ävensom rörande dessa bolags nuvarande affärsställning i övrigt för ernående av visshet, huruvida icke tilläventyrs större belopp vinstmedel än som hittills från Vin- & Spritcentralen erhållits skulle kunna av statsverket från densamma fordras och uttagas, med skyldighet tillika för de utsedde att, därest det skulle visa sig att vinstmedel, som med hänsyn till den idkade partihandelns med vin och spirituosa omfattning från allmän synpunkt vore tillfredsställande, ej stode att vinna, eller att utredningen i berörda hänseende gäve negativt resultat, utarbета förslag till en från statens synpunkt fördelaktigare omläggning av partihandeln med vin och spirituosa särskilt vad importen rörde,

2: o) att Kungl. Maj: t därefter måtte för riksdagen framlägga de särskilda förslag, som av den sålunda verkställda utredningen kunde bliva en följd.

I sitt den 4 maj 1923 dagtecknade utlåtande över motionen hade utskottet på återopade grunder hemställt, att första kammaren för sin del måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj: t anhålla, att Kungl. Maj: t måtte låta verkställa undersökning i enlighet med vad i utlåtandet anförts rörande aktiebolaget Vin- och Spritcentralens och dess dotterbolags hittillsvarande verksamhet samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Vid nämnda utlåtande voro fogade reservationer

1) av herr *Rooth*, som av angiven orsak hemställt, att ifrågavarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda; samt

2) av herrar *Julin* och *Bondeson*, vilka på av dem anförda skäl likaledes hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

I det nu föreliggande utlåtandet hade utskottet anført bland annat:

»Vid ärendets behandling i kammaren blev detsamma återremitterat till utskottet på den grund, att riksdagens beslut i fråga om ordnandet av partihandeln med sprit borde avvaktas, innan ärendet upptogs till slutlig behandling.

Då riksdagens beslut i denna fråga nu fattats, får utskottet avgiva förnyat utlåtande.

Ang. under-
sökning av
Vin- och
Spritcentra-
lens verk-
samhet
m. m.
(Forts.)

Utskottet har icke funnit anledning att med hänsyn till sistnämnda beslut och vad därvid under behandlingen i kammaren anförts frångå sin ståndpunkt och får sålunda under återopande av motiveringen i sitt förut i ämnet avgivna utlåtande hemställa, att första kammaren för sin del måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj: t anhålla, att Kungl. Maj: t måtte låta verkställa undersökning i enlighet med vad ovan anförts rörande aktiebolaget Vin- och Spritcentralens och dess dotterbolags hittillsvarande verksamhet samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.»

Reservation hade anmälts av herrar *Rooth, Julin* och *Bondeson*, vilka under återopande av motiveringarna i sina vid utskottets utlåtande nr 16 avgivna reservationer hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr Rooth: Herr greve och talman! Med återopande av vad jag i ärendet tidigare anført, ber jag att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr Bondeson: Herr talman! Då jag står såsom reservant tillsammans med herr *Julin* vid detta utlåtande, ber jag att på de skäl, som vi i reservationen anført, få yrka bifall till vår reservation och avslag på utskottets hemställan.

Herr Almkvist: Herr talman, mina herrar! Då denna kammares andra tillfälliga utskott framlade sitt första utlåtande med anledning av herr *Lindgrens* i Örebro motion om undersökning av aktiebolaget Vin- och Spritcentralens hittillsvarande verksamhet, framfördes under den debatt, som då uppstod i kammaren, ett återremissyrkande. Detta yrkande motiverades därmed, att man borde avvakta riksdagens beslut med anledning av bevillningsutskottets utlåtande rörande Kungl. Maj: ts proposition angående ordnandet av partihandeln med rusdrycker. Sedermera har riksdagen fattat beslut i detta ärende, och därefter har utskottet upptagit frågan om undersökning av aktiebolaget Vin och Spritcentralens hittillsvarande verksamhet till ny behandling.

Utskottet har därvid funnit, att den omständigheten, att riksdagen beslutat bifalla bevillningsutskottets utlåtande i fråga om partihandeln, icke utgjorde skäl för utskottet att frångå sin förutvarande ståndpunkt. I stället har det klart framstått för utskottet eller åtminstone för dess majoritet, att riksdagens beslut i frågan utgör ett ytterligare skäl till de förut anförda för att på nytt framlägga förslaget inför kammaren.

Då det nu är meningen eller åtminstone sannolikt, att partihandeln med rusdrycker definitivt kommer att med ensamrätt överlämnas till aktiebolaget Vin- och Spritcentralen; då detta bolag alltså kommer att få en särställning på ett område av så utomordentlig vikt och betydelse, är det givetvis också icke blott nödvändigt utan även naturligt, att en undersökning rörande detta bolags ställning, dess soliditet m. m. vidtages.

Nu kan man visserligen säga, att det står Kungl. Maj:t fritt att utan skrivelse från riksdagen vidtaga en sådan undersökning, men då förslag om en dylik föreligger till riksdagens prövning, skulle givetvis ett eventuellt avslag därå av Kungl. Maj:t kunna tolkas, som om riksdagen icke hyste någon önskan att få en undersökning till stånd.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang. under-
sökning av
Vin- och
Spritcentra-
lens verk-
samhet
m. m.
(Forts.)*

Herr Lindgren: Herr greve och talman! Jag skulle kunna inkränka mig till att åberopa vad jag haft äran anföra vid behandlingen av dels andra tillfälliga utskottets betänkande nr 16 och 9 och dels bevillningsutskottets betänkande nr 41 den 16 i denna månad, varav enligt mitt förmenande icke en siffra, icke en uppgift blivit vederlagd eller kunnat vederläggas. På grund av den sällsynt enhälliga och kraftiga opinionen och kritiken emot Vin- och Spritcentralen samt det med allt större styrka framträdande kravet på en undersökning av vissa förhållanden inom densamma anser jag mig emellertid böra inför kamraren påvisa vissa missförhållanden, som enligt mitt förmenande kräva ändring och snar ändring.

När riksdagen på sin tid beslutade att en pris- och inköpsnämnd skulle tillsättas, skedde detta därför att riksdagen befarade, att partihandlarna genom trust- och kartellbildningar skulle söka tillskansa sig otillbörliga vinster vid försäljning till systembolagen, från vilka ju all vinst med undantag av fem procent å de jämförelsevis små aktiekapitalen tillfaller statsverket. Det kan då icke vara riktigt, såsom förhållandet varit och är, att ordföranden och en annan ledamot av pris- och inköpsnämnden tillika äro styrelseledamöter i aktiebolaget Vin- och Spritcentralen. När det stora inköpet av eau de vie och starkviner på hösten 1921 avslutades, voro dessa båda ledamöter av styrelsen i Vin- och Spritcentralen till och med majoritet inom pris- och inköpsnämnden. Vare det långt ifrån att jag skulle vilja ens antydningssvis kasta någon misstanke eller skugga på dessa män. Jag är fullt förvissad om, att de även vid det ifrågasvarande tillfället handlade som de ansågo rätt och riktigt. Särskilt ordföranden i pris- och inköpsnämnden känner jag, liksom flertalet av kamrarens ledamöter, sedan många år, och jag vet, att det är en synnerligen respektabel, rätträdig och i alla avseenden aktningvärd person. Men det är inte detta, saken gäller, utan det är systemet, som är galet. Systemet är stridande mot vanlig sund affärskutym och mot allmänna rättsgrundsatser.

Ännu betänkligare är emellertid, att ordförande i aktiebolaget Vin- och Spritcentralen tillika är ordförande i aktiebolaget Stockholmssystemet samt att en av styrelseledamöterna i aktiebolaget Vin- och Spritcentralen — dess spiritus rector, doktor Bratt — även är styrelseledamot i aktiebolaget Stockholmssystemet. Ty detta, mina herrar, är så vitt jag förstår stridande mot rusdryckförsäljningsförordningens 4 § 3 och 5 mom. både anda och bokstav. Nykterhetsförordningens 4 § 3 mom. lyder: »Den, som enligt 12 § 1 mom. äger rätt till partihandel med rus-

Ang. under-
sökning av
Vin- och
Spritcentra-
lens verk-
samhet
m. m.
(Forts.)

drycker, må ej tilldelas rättighet till detaljhandel med sådana drycker», och i 5 mom. av samma paragraf heter det: »Den, som ej äger undfå tillstånd till försäljning enligt denna paragraf, må ej heller vara styrelseledamot eller delägare i bolag, varom i denna förordning sägs», d. v. s. systembolag. I kommentarerna till denna lag kan läsas: »Med stadgandet i 5 mom. avses att förbjuda jämväl styrelseledamot i bolag, som äger rätt till partihandel med rusdrycker, att vara styrelseledamot eller delägare i sådant bolag, som i denna förordning sägs», d. v. s. systembolag. Jag förmenar alltså, att det är i uppenbar strid emot rusdrycksförordningen, att dessa befattningar — dels såsom ordförande i båda bolagen, dels såsom styrelseledamot i bägge — innehavas av samma person.

Doktor Bratt är emellertid inte allenast medlem av pris- och inköpsnämnden samt styrelseledamot i aktiebolaget Vin- och Spritcentralen och styrelseledamot i aktiebolaget Stockholmssystemet utan därjämte ledamot av kontrollrådet, och han har sålunda bland annat till uppgift att kontrollera sig själv. Vid de tillfällen, då pris- och inköpsnämnden avslutar de stora affärerna för systembolagens räkning, förenar alltså doktor Bratt hos sig egenskaperna att vara mäklare, säljare, köpare och kontrollant. Är det underligt, att allmänheten reagerar mot en sådan ordning? Jag försäkrar er, mina herrar, att allmänheten ute i landsorten har reda på dessa förhållanden, kanske bättre än man har inom riksdagen. Så vitt jag kunnat finna, har ingen av de av Kungl. Maj: t tillsatta styrelseledamöterna och revisorerna i aktiebolaget Vin- och Spritcentralen inför riksdagen påvisat dessa abnorma förhållanden.

Det torde i detta sammanhang böra omnämnas, att expeditionschefen i finansdepartementet, som ju måste ha haft rätt mycket att göra med utarbetandet av den kungl. propositionen om partihandel med rusdrycker och som väl även måste någon gång, kanske rätt ofta, å ämbetets vägnar förhandla med Vin- och Spritcentralen, är vice ordförande i nämnda bolag.

Kravet på ändring i dessa nu relaterade och på utredning angående andra missförhållanden inom partihandeln med vin och spirituosa framträda för varje dag med allt större styrka och låter sig icke avvisas eller nedvoterats, allraminst sedan lagstadgat monopol blivit av riksdagen beviljat. Riksdagens auktoritet och anseende fordrar enligt mitt förmenande, oeftergivligt ett fullt klarläggande av förhållandena inom spritkoncernen såväl ekonomiskt som affärsmoraliskt samt betryggande garantier mot framtida missbruk, innan monopolkontraktet definitivt undertecknas. Koncernens tillgångar böra upptagas till skäliga värden och eventuella övervärden avskrivnas, innan koncernen får lagstadgad, oåterkallelig monopolställning för lång tid framåt. Eljest blir det allmänheten, som får betala övervärdena. Aktieägarna i andra bolag, som uppstått under kristiden och som gjort misslyckade spekulationsaffärer, få sannerligen inte i dessa tider 7 procents utdelning, oavsett hur affärerna skötas och hurudan affärsställningen än är. I varje fall borde väl genom en opartisk utredning och värdering fastställas, huru stora be-

lopp som genom extra beskattning i form av höga monopolpris behöva uttagas av allmänheten i och för nedskrivning av koncernens tillgångar till normala värden.

För övrigt, mina herrar, om Vin- och Spritcentralen och dess talesmän anse, att dess affärsmetoder och avsikter äro fair play, varför då frukta en granskning? En rättfärdig sak förlorar aldrig på, att man ser den på nära håll; tvärtom vinner den då i styrka och framför allt i tillit. Ingen skulle högre än jag önska, att vi med fullt förtroende och full tillit skulle kunna lägga detta i högsta grad viktiga sociala spörsmål i händerna på en organisation, som hade landets och folkets förtroende, men som det nu är ställt, är detta för visso icke förhållandet.

På grund av vad jag anfört anhåller jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Nilsson, Gustaf: Till en början vill jag be att få lämna en förklaring till den siste ärade talarens anförande. Detta är så mycket viktigare, som detta hans anförande ju inte det ringaste har med den sak att skaffa, som vi här ha att behandla. Hela frågan ligger nämligen till på ett helt annat sätt. Enligt motionens ordalydelse är det fråga om en undersökning angående Vin- och Spritcentralens hittillsvarande verksamhet och riktlinjerna för dess framtida verksamhet. Dessa saker ha vi, som sagt, vid två föregående tillfällen diskuterat och resonerat om, men i kväll kommer motionären fram med helt andra uppgifter och helt nya motiv för det yrkande, han här ställer.

För att ta dessa motiv i den ordning, i vilken de anfördes av den ärade talaren, kan det nämnas, att ordförandeskapet i Vin- och Spritcentralen är en uppgift, som inte ordföranden själv lägger sig till med, utan den, som är ordförande i Vin- och Spritcentralen, har utsetts därtill av Kungl. Maj:t. Alltså är det regeringen i konselj, som beslutat giva den nuvarande innehavaren hans uppdrag. Detta beslut har granskats av konstitutionsutskottet, och riksdagen har icke haft någon anmärkning mot åtgärden. Så mycket egendomligare förefaller det, att Vin- och Spritcentralen skall lida, för att Kungl. Maj:t på denna väg utnämnt en person, som herr Lindgren anser olämplig på grund av sin ställning i ett annat företag.

Vad pris- och inköpsnämnden beträffar, utses den av kontrollstyrelsen, och det är sålunda kontrollstyrelsen, som bestämmer vem som skall sitta där. Vin- och Spritcentralen har ingenting att bestämma i det fallet. Enligt det beslut, som fattades i denna sak under förra veckan, blir det framdeles Kungl. Maj:t, som kommer att utnämna även pris- och inköpsnämnden, och då kan väl herr Lindgren känna sig något lugnare.

Beträffande kontrollrådet förefaller det mig, som om herr Lindgren hade en något felaktig uppfattning av dess uppgift. Åtminstone kunde man lätt av hans anförande få det intrycket, att det var satt att kontrollera i vad mån exempelvis prisen på vin och spirituosa voro rik-

Ang. undersökning av Vin- och Spritcentralens verksamhet m. m.
(Forts.)

Ang. undersökning av Vin- och Spritcentralens verksamhet m. m.
(Forts.)

tigt avvägda. Så är emellertid inte fallet. Enligt den instruktion, som ligger till grund för kontrollrådets organisation, utnämndes det för att av kontrollstyrelsen höras, då det gäller att utfärda föreskrifter och förordningar, som beröra rusdrycksförsäljningsförordningens bestämmelser, exempelvis angående kontrakt om överlåtande av rättigheter och frågan om mattvångets vara eller icke vara m. m. Jag har under ett par år såsom suppleant varit närvarande vid några av kontrollrådets sammanträden, och där behandlades inga kontrollåtgärder mot Vin- och Spritcentralen. Kontrollrådet har till uppgift att avgiva yttrande, innan kontrollstyrelsen eller dess överdirektör utfärdar föreskrifter i det ena eller andra avseendet. Även i denna punkt är det orimligt att angripa Vin- och Spritcentralen, vilket ju är det centrala i motionen, därför att kontrollstyrelsen utsett personer, som enligt herr Lindgrens uppfattning icke äro lämpliga.

Om man sålunda ser på herr Lindgrens anförande här i kväll, måste man säga sig, att det åtminstone icke innehållit några motiv för en undersökning av Vin- och Spritcentralen. Ty inte kommer herr Lindgren någonstans i dessa avseenden genom en sådan undersökning. Om han undersöker Vin- och Spritcentralen aldrig så mycket, kan han ju därmed inte inverka på Kungl. Maj:ts utseende av ordförande i centralen eller kontrollstyrelsens utseende av pris- och inköpsnämnd. Det förefaller mig, att herr Lindgrens motiv blivit helt andra, än de förut varit. Han har gått ifrån sin motion och hamnat i saker och ting, som man får rätta till på annat sätt än genom den undersökning, han här begär.

Vidare påstod herr Lindgren, att den allmänna opinionen stod bakom kravet på denna undersökning. Ja, visserligen föreföll det så vid tiden för motionens väckande, men sedan dess har inte minst den tidning, ur vilken herr Lindgren hämtat hela materialet till sin motion, kommit på bättre tankar och skrivit helt annorlunda i denna sak. Det hade varit önskvärt, att även motionären följt tidningen i den utvecklingen.

Vad utskottet beträffar, förvånar mig den envishet, med vilken dess ordförande förfäktar, att ingenting inträffat, vare sig i debatterna eller eljest, som ger utskottet anledning att ändra åsikt. Så mycket har dock inträffat, att utskottet, som förra gången med fyra röster mot tre tillstyrkte den ifrågasatta undersökningen och utredningen, vid detta tillfälle med tre röster mot tre och ordförandens utslagsröst beslutat göra denna tillstyrkan.

Nu säger utskottets ordförande herr Almqvist, att ingenting inträffat sedan sist. Jag skall då för min del be att få läsa upp vad som inträffat och därvid till en början vad andra kammarens andra tillfälliga utskott skriver i fråga om vad som inträffat, då partihandelsfrågan behandlades. Utskottet skriver i sitt utlåtande beträffande denna sak: »Utskottet finner sig kunna underlåta att närmare ingå på motionärens förslag och de motiv, som anförts för detsamma, då enligt utskottets uppfattning riksdagen genom båda kamrarnas nyligen fat-

tade beslut att bifalla omförmälda proposition avvisat ej mindre den av motionären påyrkade undersökningen av aktiebolaget Vin- och Spritcentralens och dess dotterbolags hittillsvarande verksamhet m. m. än även utarbetande av och framläggande för riksdagen av nya förslag, som kunde bliva en följd av en sådan utredning. Denna utskottets uppfattning vinner stöd även därav, att kamrarna samtidigt avvisat en vid bevillningsutskottets betänkande, nr 41, i anledning av ovannämnda proposition fogad reservation med yrkande på en förnyad, allsidig utredning av frågan om organisationen av partihandeln med rusdrycker, i vilken reservation reservanterna uttalat, att ett bifall till propositionen, i vad den avser denna partihandel, borde vara uteslutet, innan en sådan utredning, 'omfattande såväl en undersökning av andra vägar för ordnande av partihandeln som även en ingående granskning av Vin- och Spritcentralens hittillsvarande verksamhet och förutsättningar för den ifrågasatta uppgiften', blivit verkställd.»

*Ang. under-
sökning av
Vin- och
Spritcentra-
lens verk-
samhet
m. m.
(Forts.)*

Så skriver andra kammarens andra tillfälliga utskott, och jag anser det också vara oformligt att komma nu efteråt och begära en sådan undersökning och granskning.

Vad stod det i det förslag, som första kammaren voterade om, då det gällde partihandelsfrågan? Inom första kammaren yrkades bifall dels till den vid betänkandet av herrar Rosén, Bergman och Olsson i Ramsta avgivna reservationen och dels till utskottets förslag. Vad stod det då i den nämnda reservationen? Jo, det stod så här: »Någon mera ingående utredning av denna stora och invecklade fråga har lika litet nu som då förelegat och är alltså alltjämt ett ouppfyllt önskemål. Men innan en sådan, omfattande såväl en undersökning av andra vägar för ordnande av partihandeln (varom se herr K. A. Nilsons m. fl. vid 1922 års bevillningsutskotts betänkande nr 46 fogade reservation), som även en ingående granskning av Vin- och Spritcentralens hittillsvarande verksamhet och förutsättningar för den ifrågasatta uppgiften, blivit verkställd, bör enligt vårt förmenande, ett bifall till vad i årets kungl. proposition i ämnet föreslås vara uteslutet.» Då frågan behandlades här, hemställdes, som sagt, om bifall till detta yrkande, det voterades om denna reservation såsom motförslag till den av utskottet förordade lösningen, och det beslöts med 21 rösters majoritet att bifalla utskottets hemställan och avvisa reservationen.

Nu kommer utskottet icke förty och säger, att ingenting inträffat varken under behandlingen av frågan eller sedermera, som kan ge utskottet anledning att frånträda sin mening. Vad skall då egentligen inträffa mer? Riksdagen har med underkännande av de motiv, reservanterna inom bevillningsutskottet anfört, beslutat en partihandelsorganisation, som skall kontrolleras under andra former än hittills. Med detta beslut har man också avvisat förslaget om den granskning och utredning, som ifrågasattes från tillfälliga utskottets sida. Icke förty säger utskottet, att ingenting inträffat, som kan ge utskottet anledning att ändra sin mening. Det förefaller mig emellertid, att avslaget å den reservation, som avgavs i partihandelsfrågan och vilken man här

Ang. under-
sökning av
Vin- och
Spritcentra-
lens verk-
samhet
m. m.
(Forts.)

voterade om, innebär ett fullständigt underkännande av vad som i reservationen påyrkades.

Då det gällde partihandelsfrågan, yrkade herr Lindgren i denna och herr Lithander i andra kammaren i särskilda motioner med hänvisning till nu förevarande motion om utredning avslag å den kungl. propositionen. Då riksdagen likväl beslöt bifalla bevillningsutskottets förslag om bifall till propositionen, förefaller det mig, som om i alla fall någonting inträffat, som gått förbi utskottsordförandens, liksom utskottsmajoritetens ögon.

Till sist kan jag inte underlåta att säga, att det måste kännas allt annat än behagligt för de värderade ledamöter, som av regeringen beklåtts med uppdraget att vara dess revisorer i detta företag. Båda äro medlemmar av riksdagen, och båda ha efter dessa uppdrags givande gjort sitt bästa för att fullgöra den granskning de ålagts. Nu komma några motionärer i riksdagen, liksom utskottet, och föreslå en eftergranskning och att densamma skall verkställas av en sorts parlamentarisk kommission, något som är orimligt med hänsyn till företagets enskilda natur. Det finnes då andra företag, i fråga om vilka man med samma rätt skulle kunna påyrka en sådan granskning och som ha sin monopolrätt mera given än spritcentralen. Jag minnar endast om ett, nämligen Svenska Sockerfabriksaktiebolaget, som för fem år av riksdagen beklåtts med försäljningsmonopol av socker. Detta bolag har enligt nämnda monopol rätt att ensamt sälja socker här i riket, och enligt riksdagens beslut har bolaget garanterats att få alla sina utgifter betäckta genom sockerpriset. Därför skall detta pris sättas så, att bolaget mot uppvisande av en redogörelse för sina utgifter får ersättning för alla dessa utgifter, och i fall av behov kan det påfordra ökat sockerpris. Vad skulle man säga, ifall man kom fram med ett yrkande om eftergranskning av detta bolags affärer, som redan av utsedda personer granskats. Ingen i riksdagen skulle finna det lämpligt att gå med på ett sådant yrkande, och det förefaller mig vara lika orimligt, att riksdagen i dag på framställning från ett utskott skulle besluta den nu begärda eftergranskningen av spritcentralen. Såsom frågan nu ligger med partihandeln med sprit, när den frågan är avgjord så, att innan årets slut Vin- och Spritcentralen skall få åt sig överlämnad ensamrätt att under fem år handhava partihandeln med rusdrycker här i landet, när det skall tillsättas en ny styrelse, i vilken regeringen liksom hittills insätter halva antalet ledamöter jämte ordföranden och vidare tillsätter en jourhavande direktör, som dagligen skall följa bolagets verksamhet, med rätt för honom att begära uppgifter och verkställa undersökning om vad han vill, är det då rimligt, att från riksdagens sida efteråt ett beslut skall fattas om att därutöver verkställa en granskning om vad som har varit och därtill även, såsom det står i yrkandet, se till, huru riktlinjerna för den ifrågavarande partihandeln skall för framtiden ordnas?

Jag tycker, att de debatter, som förts i detta ämne i vinter och på den sista tiden, nu kunde vara slut. Jag tror för min del också, att den

allmänna opinionen har betydligt försvagats, sedan motionen väcktes; och att den allmänna opinion som han sökt få fram, icke på långt när har den styrka, att vi nu i riksdagen böra besluta en ny granskning och kräva en apparat av den beskaffenhet som motionären här påyrkar, nämligen en parlamentarisk kommission.

Jag hemställer därför om bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Ang. undersökning av Vin- och Spritcentralens verksamhet m. m.
(Forts.)

Herr Bergman, Johan: Den kritik, som av den senaste ärade talaren här framförts, har riktat sig huvudsakligen mot det föreliggande utskottsbetänkandet, och jag förmodar, att utskottets ordförande kommer att besvara densamma, men en anmärkning gällde också mig i min egenskap av reservant inom bevillningsutskottet i ett närbesläktat ärende. Därav finner jag mig föranlåten att med några ord besvara vad som i detta avseende anförts.

Ingenting hade enligt min mening varit mera logiskt och riktigt än att först verkställa en undersökning av det stora ekonomiska företaget, för vilket man önskar få en lagstadgad monopolställning på detta område, och det var det som jag uttalade såsom reservant i utskottet. Egendomligt nog ställde sig emellertid kammaren icke på den ståndpunkten, utan man återremitterade den förra frågan för att avvänta ett uttalande av riksdagen i fråga om partihandeln. Sistnämnda sak har sedermera avgjorts, och nu kommer frågan om en undersökning tillbaka. Det är verkligen en högst bakvänd ordning. Men jag vill erinra om, att riksdagen dock aldrig direkt beslutat att överlämna detta monopol just till Vin- och Spritcentralen, ty om man behagar läsa den lagtext, som riksdagen på bevillningsutskottets tillstyrkan godkände, så innebär denna intet överlämnande av monopolet till Vin- och Spritcentralen. Visserligen omtalas denna i motiveringen och i den historiska framställningen, men vad monopolet beträffar säger lagen endast, att detsamma skall handhavas av ett partihandelsbolag, och ingenting hindrar således att, om Vin- och Spritcentralen skulle befinnas t. ex. mindre solid eller annars olämplig, överlämna rörelsen till ett nytt bolag. Jag gör för min del intet yrkande i den vägen, men vill påpeka, att riksdagen alltjämt har sin fulla frihet att nu verkställa en undersökning av Vin- och Spritcentralens verksamhet, innan den definitivt giver densamma en monopolställning, och det är så mycket större anledning att göra en dylik undersökning efter de upplysningar, som lämnats angående Vin- och Spritcentralens affärsställning både förra gången denna fråga här diskuteras, och under den debatt, som nu ägt rum.

Det är ju ganska egendomligt, att de skickliga försvarsadvokater, som detta ekonomiska företag tyckes ha i bägge kamrarna, uppträda så energiskt mot en dylik undersökning. Denna motvilja måste väcka en viss betänksamhet. Varför är man så rädd för en undersökning. Hade Vin- och Spritcentralen det i alla avseenden så förträffligt och oantastbart inrättat, som det låter, borde den väl själv vara den förste att slå upp dörrarna och inbjuda till ingående granskning. Men vad gör den?

Ang. under-
sökning av
Vin- och
Spritcentra-
lens verk-
samhet
m. m.
(Forts.)

Jo, nog slår den upp dörrarna, strax före riksdagens förestående behandling av ärendet, men, om det är riktigt såsom pressen meddelat, är det icke för riksdagsmän, som skola verkställa en granskning, utan för riksdagsmän, som skola äta middag. Jag föreställer mig, att nyssnämnda skickliga advokater också äro i tillfälle att dementera denna uppgift, ty jag har svårt att tro, att det briljanta huvud, som står i spetsen för detta företag, skulle kunna handla så oerhört klumpigt, som han skulle ha gjort om tidningsnotisens meddelande i denna sak vore riktigt. Jag antager således att hela denna middag endast utgör en s. k. anka.

Vidare erinrade en föregående talare, att tidningar, som förut varit på motionärens sida, ändrat mening i den här saken. Ja, det är också något ganska egendomligt. Det vittnar om, att ledningen för Vin- och Spritcentralen icke blott synes äga förmåga att på ändamålsenligaste sätt behandla de olika regeringarna och alla möjliga finansministrar, både konservativa, liberala och socialdemokratiska, ävensom riksdagens bägge kamrar, utan att den även förstår att lika förträffligt behandla den tredje statsmakten. Efter allt detta har man så mycket större anledning att här verkställa en undersökning, tyckes det mig.

Jag tillåter mig alltså att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lindgren**: Herr greve och talman! Herr Nilsson i Kristianstad förmenade, att vad jag anfört icke hade med den föreliggande frågan att göra. Detta kan jag sannerligen icke fatta. Det är väl icke bara det rent ekonomiska inom spritcentralen, utan även förhållandena i övrigt, särskilt de affärsmoraliska förhållandena, och de kanske i främsta rummet, som behöva undersökas.

Vidare har herr Nilsson erinrat om, att ordföranden i Vin- och Spritcentralens styrelse tillsättes av Kungl. Maj:t. Ja, jag vet, att så är förhållandet, men Kungl. Maj:t kan enligt mitt förmenande icke upphäva en lag, som Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt stiftat. Nu har herr Nilsson icke ens gjort ett försök att bestrida, att rusdrycksförordningen har den lydelse, som jag uppläste. Det är att beklaga, om det är ett förbiseende med denna utnämning, men så mycket mer är det av behovet påkallat att för framtiden rättelse sker därvidlag.

Herr Nilsson erinrade även om, att kontrollstyrelsen utser ledamöter i pris- och inköpsnämnden. Jag har inte påstått, att det var olagligt, att ledaren för Vin- och Spritcentralen blivit utsedd till ledamot av pris- och inköpsnämnden, men jag trodde, att man skulle kunna komma överens om, att det icke var lämpligt och att det var stridande mot vanlig sund affärskutym och allmänna rättsbegrepp att utse en ledamot i styrelsen för ett bolag till ledamot i en nämnd, som har att tillvarata andras intressen gent emot samma bolag. Detta borde enligt min mening icke vara svårt att förstå.

Vidare nämnde herr Nilsson med en viss skadeglädje, eller med en viss förnöjelse, att en tidning hade ändrat signaler i denna fråga. Jag unnar honom visserligen denna lilla glädje, men då herr Nilsson på samma gång gör anspråk på, att även jag skulle ändra åsikter liksom

tidningen, får jag säga, att det överensstämmer icke med mina principer. Om herr Nilsson ändrar åsikter, då den tidning, som han läser, gör det, må det vara hans sak, men för min del kan jag inte effektuera den invit, som herr Nilsson givit i detta hänseende.

Vidare framhöll herr Nilsson med styrka, att saken skulle vara utagerad, sedan man genom beslutet av den 16 maj infört ett monopol, och vad vilja herrarna sedan, frågar han. Det är ju slut med denna sak, och det är icke något att tillägga, menar han. Jag vill emellertid hänvisa herr Nilsson till vad ledaren för det liberala partiet i andra kammaren uttalade under debatten där den 16 maj. Jag har icke nu tillgång till protokollet, men enligt vad pressen meddelat har han uttalat — om det var för att samla röster för monopolet vet jag icke — att även om man nu beslutar ett monopol, kan en utredning och undersökning sedan mycket väl ske och att det kanske icke finnes så starka skäl att motsätta sig en sådan. Det var hans åsikt och den är ju mycket divergerande från den, herr Nilsson här velat göra gällande.

Herr greve och talman! Jag har icke någon anledning att frågå mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan, utan ber att få vidhålla detsamma.

Herr Almkvist: Herr talman! Den ärade talaren på Kristianstadsbänken har som vanligt med stor energi och iver gått till försvar för Vin- och Spritcentralen. I detta sitt anförande behagade han också giva mig en ganska kraftig snärt. Han byggde emellertid sitt anförande, i vad det gällde mig, på ett yttrande, som jag icke fällt. Han sade nämligen, att jag hade uttalat, att ingenting inträffat, sedan utskottet förra gången framlade sitt förslag. Jag yttrade mig icke alls på det sättet, utan jag sade tvärtom, att det, som hade inträffat — och jag klarlade också, vad som inträffat — icke var av den beskaffenhet, att det kunde förändra meningen hos de utskottsledamöter, som stå för utlåtandet. Jag ber vidare att få fästa uppmärksamheten på, att i det andra kammarens tillfälliga utskott, som haft samma fråga till behandling, finnas fem ledamöter, som reserverat sig med ungefär samma motivering, som första kammarens tillfälliga utskotts majoritet använt. Jag kan för övrigt till väsentliga delar instämma med de två senaste talarna och ber därför, med hänvisning till vad de anförde i själva saken, att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr Nilsson, Gustaf: Herr greve och talman! Herr Bergman hade här ett uttalande, som jag för min del måste inlägga en gensaga mot. Det är visserligen sant, att jag i Svenska Morgonbladet sett, att det förekommit en middagsbjudning, och jag vill icke bestrida att denna middagsbjudning ägt rum, men för min del är jag fullständigt fri från denna middagsbjudning och fullständigt fri från varje som helst intresse i spritcentralen. I varje fall förefaller det mig väl småaktigt, när herr Bergman måste använda sig av sådana medel i debatten. Det måste förvåna, att herr Bergman med den ställning han intager så-

Ang. undersökning av Vin- och Spritcentralens verksamhet m. m.
(Forts.)

Ang. undersökning av Vin- och Spritcentralens verksamhet m. m.
(Forts.)

lunda använder sig av medel i diskussionen, som jag för min del icke skulle vilja använda mig av.

För övrigt skulle jag vilja framhålla, att den reservation, som herr Bergman själv varit med om att skriva under och där det påyrkades en sådan undersökning, som den nu ifrågasatta, icke blev av riksdagen godtagen. Men samma yrkande, som sålunda avsågs för någon tid sedan, har han nu yrkat bifall till.

Till herr Lindgren skulle jag vilja säga, att jag tänkte mig den möjligheten, att det icke skulle vara för mycket begärt av herr Lindgren att ändra uppfattning. Nu är det visserligen så, att jag märkt, att herr Lindgren är av den ståndaktiga tennsoldatens sort, men jag vill dock ännu en gång hemställa till herr Lindgren att överväga om han icke skulle finna lämpligt att bedöma nu ifrågavarande företag ur annan synpunkt än förut.

Med hänsyn till vad herr Lindgren i kväll ytterligare understrukt angående företagande av en undersökning, skulle jag vilja ifrågasätta, om man på fullt allvar tänkt sig in i, vad ett beslut om en utredning i fråga om Vin- och Spritcentralens organisation och framtida verksamhet kan ha för inflytande på regeringens åtgärder i fråga om utseende av ordförande, styrelseledamöter och revisorer i Vin- och Spritcentralen eller i fråga om de utav kontrollstyrelsen utsedda ledamöterna i pris- och inköpsnämnden och kontrollrådet. Man har ju icke rätt att granska Kungl. Maj:ts beslut; denna granskning skall ske i laga ordning av konstitutionsutskottet, och till och med en parlamentarisk kommission kan aldrig bli så stark och mäktig, att den skulle hava rätt att mot lagar och författningar upphäva sig till granskare av beslut som äro fattade i laga ordning.

Att jag icke besvarat herr Lindgren anmärkning angående rusdrycksförsäljningsförordningen, beror på att jag icke erkänner herr Lindgren såsom någon framstående eller sakkunnig tolkare av denna förordning. Vi ha ju justitiekanslern, som tolkar lag. Om herr Lindgren har möjlighet att läsa lagen på sitt sätt och såsom han önskar, är det icke säkert, att den svenska allmänheten eller riksdagen såsom sådan godkänner herr Lindgren såsom någon särdeles framstående lagtolkare i fråga om rusdrycksförordningen.

Jag ber, att herr talman, att fortfarande få yrka bifall till reservationen.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talman jämligt de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare därpå, att kammaren skulle med godkännande av den vid utlåtandet fogade reservationen avslå utskottets hemställan; och förklarade herr talman sig finna den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslags en så lydande omröstningsproposition:

Den, som med godkännande av den vid första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 19 fogade reservationen avslår utskottets hemställan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

*Ang. under-
sökning av
Vin- och
Spritcentra-
lens verk-
samhet
m. m.
(Forts.)*

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 53;

Nej — 62.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas andra kammaren.

Herr talmannen uppstod nu och avlägsnade sig, varefter ledningen av kammarens förhandlingar övertogs av herr förste vice talmannen.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 20, i anledning av motion nr 128 om skrivelse till Konungen angående åtgärder för nedbringande av räntan å från pensionsförsäkringsfonden utlämnade lån för bostadsproduktionens främjande.

*Ang. räntan
å bostadslån
från pensions-
försäkrings-
fonden.*

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 128, hade herrar *Wahl* och *Tengdahl* med åberopande av motiveringen i motionen nr 68 hemställt, att riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om vidtagande av åtgärder för skäligt nedbringande av räntan å de lån, som från pensionsförsäkringsfonden utlämnats till städer och andra stadssamhällen för bostadsproduktionens främjande.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr **Wahl**: Herr förste vice talman! Då riksdagen för fjorton dagar sedan, i riktig känsla av det betryckta läge, som de byggnadsföretagare kommit i, som under krisåren med lån ur statens bostadslånefond uppfört bostäder, beslutade att dels sänka räntan å dessa lån till 4 %, dels ock lämna ett extra statsbidrag, så gjorde riksdagen alldeles visst en verkligt god gärning. Härigenom åstadkoms, att mången, som under dessa svåra år med mycken möda skaffat sig ett eget hem, undslapp att lämna detsamma. Man hade därför all anledning förmoda, att samma förståelse skulle komma till uttryck jämväl när det gällde sänkande av räntan å de lån, som lämnats för samma ändamål ur pensionsförsäkringsfonden. Såsom framgår av handlingarna ha nämligen cirka 35 millioner kronor av fondens medel ställts

*Ang. räntan
å bostadslån
från pensions-
försäkrings-
fonden.*

till kommunernas förfogande för lämnade av sekundärlån till vissa byggnadsföretagare. Av denna summa är det över 16 miljoner, som löpa med en ränta av mellan 5 och 6 1/2 %.

(Forts.) Då man emellertid läser pensionsfullmäktiges yttrande i ärendet. så verkar det som om man stode inför en ogenomtränglig mur. Man får mer intryck av, att det är styrelsen för ett privat bankföretag, som yttrat sig, än fullmäktige för ett socialt ämbetsverk — så affärsmässigt är det hållet. Det är omöjligt vid denna sena timma och för övrigt efter den animerade debatt vi haft i spritfrågan — spriten tycks ha en märkvärdig förmåga att stimulera, även när den serveras i ordets form — att åtminstone i detalj granska det yttrande, som fullmäktige avgivit.

Fullmäktige stödjade sig på riksdagens skrivelse år 1916, vari grunderna för pensionsförsäkringsfondens förvaltning fastställas och vari uttalas, att »placeringen av fondens medel måste först och främst erbjuda säkerhet mot förluster, men därjämte bör man vid placeringen eftersträva att vinna så hög avkastning, som med behörigt aktgivande på säkerhetssynpunkten befinnes möjligt. Jämsides med dessa fordringar kommer emellertid hänsynen till de direkta och indirekta fördelar, som kunna beredas försäkringen därigenom, att fondmedel utlånas eller användas till allmännyttiga företag, ägnade att befordra folkhälsan och förebygga eller häva invaliditet. Bland allmännyttiga företag, som sålunda under förutsättning av tillfredsställande säkerhet och avkastning böra beredas företräde vid placeringarna, ingå även sådana, som avse anordnandet av hygieniska och lämpliga bostäder för de mindre bemedlade.»

Emellertid säga fullmäktige längre fram, att »om fullmäktige sålunda vid placering av fondens medel ansett sig böra lämna företräde åt nämnda lån, så hava dock fullmäktige ställt sig tveksamma, huruvida för desamma kunde medgivas den *billigare ränta*, vilken jämlikt grunderna för fondförvaltningen i viss omfattning kan beviljas beträffande sådana allmännyttiga företag, som avse att i pensionsförsäkringens intresse gagna folkhälsan».

Jag kan för mitt vidkommande icke förstå, att fullmäktige kunnat över huvud taget ställa sig tveksamma i denna sak, nämligen i fråga att lämna gynnsamma lånevillkor i dessa fall. För min del anser jag, att en stor del av vår tids sociala problem bottna i bostadsfrågan, och knappast några åtgärder från samhällets sida torde kunna anses vara i så eminent grad ägnade att befordra folkhälsan som just sådana, vilka avse att förbättra den fattigare befolkningens nu tyvärr ofta nog rent människoovärldiga bostadsförhållanden. Det torde näppeligen kunna bestridas, att roten och upphovet till de stora folksjukdomarna, exempelvis tuberkulosen och de epidemiska sjukdomarna, just äro att söka i osunda bostadsförhållanden. Ett effektivt motarbetande av dessa verkliga folkhärjare måste därför gå ut på en förbättring av bostadsstandarden. Alla andra åtgärder bli mer eller mindre goda palliativ. Härtill kommer den starkt demoraliserande och degenererande verkan, som ett uppväxande under dåliga bostadsförhållanden städse medför och varigenom stora befolkningslagars såväl andliga som fysiska hälsa undergräves.

Att under sådana omständigheter, vilket fullmäktige göra längre fram i sitt yttrande, jämställa företag, som avse att undanröja de värsta missförhållandena på bostadsområdet, med sådana som avse anordnandet av vatten- och avloppsledningar, ålderdomshem, skolhus, elektriska anläggningar, järnvägsbyggnader, väganläggningar o. dyl., synes mig vara oberättigat.

Det framgår ju emellertid också, att fullmäktige trots sin tveksamhet med hänsyn till de under de svåraste åren rådande förhållandena icke ställt sig helt avvisande mot kravet på gynnsamma lånevillkor beträffande de lån, som avsett åstadkommandet av mindre bostadslägenheter. Om man sålunda måste medgiva, att fullmäktige, då lånen lämnades, handlat i överensstämmelse med reglementets föreskrifter om pensionsförsäkringsfondens sociala uppgift, så kan man icke säga detta nu, då fullmäktige bibehålla en ränta å dessa lån, som är orimligt hög. Det är nämligen icke nog med att sunda och goda bostäder åstadkommas. Dessa bostäder måste också tillhandahållas de mindre bemedlade till billigt pris. Förutsättningen härför är emellertid, att byggnadsföretagen icke tyngas av alltför höga räntor. Brister denna förutsättning, torde bostäderna i fråga icke komma de mindre bemedlade till godo, och under sådana förhållanden måste utlåningen från pensionsförsäkringsfonden anses vara i viss mån förfelad. Särskilt gäller detta givetvis beträffande sådana bostäder, som tillkommit under den svåraste kristiden, med då rådande abnorma byggnadskostnader.

Motionärerna ha emellertid även pekat på en annan lösning av frågan, nämligen att, om en allmän räntesänkning icke kunde åstadkommas, det vore synnerligen önskvärt, att kommunerna åtminstone berättigades att genast eller när de så önskade få inbetala sina lån hos pensionsförsäkringsfonden. Detta avvisas av fullmäktige med hänvisning till, att detta i själva verket skulle innebära detsamma som en räntelindring, och det kan på grund av de skäl, som förut anförts, enligt fullmäktiges mening icke ifrågakomma. Och längre fram säga fullmäktige, att »i stort sett måste dock, sedan överenskommelse om ett lån träffats, ett sådant avtal betraktas som ovillkorligen bindande för båda parterna».

Vad nu det beträffar, att sedan överenskommelse om ett lån träffats, ett sådant avtal måste anses ovillkorligen bindande för båda parterna, så torde väl detta gälla under normala tider. Om man däremot icke ser frågan enbart ur sträng juridisk synpunkt, så undrar jag, om det kan vara rätt, att högkonjunktorens ränta skall läggas till grund för 40-åriga lån. På olika områden har man nog för övrigt måst vidtaga jämkning i fråga om innehållet i avtal, som träffats under den mest abnorma högkonjunkturen. Fullmäktige påpeka emellertid att »fullmäktige hava själva icke rätt att i ett högt ränteläge, då fonden skulle kunna erhålla en fördelaktigare kapitalplacering, påfordra en ränteförhöjning eller lånets inbetalande». Till detta skulle jag vilja säga, att om fullmäktige ginge med på räntesänkning nu, är jag övertygad om, att låntagarna helt säkert skulle vara villiga att vara med

*Ang. räntan
å bostadslån
från pensions-
försäkrings-
fonden.
(Forts.)*

Ang. räntan
å bostadslån
från pensions-
försäkrings-
fonden.
(Forts.)

om en höjning av räntan för den händelse att högre ränteläge skulle inträffa

Vad så till sist utskottets yttrande beträffar, så kan jag fatta mig synnerligen kort, då ju utskottet argumenterar ungefär på samma sätt som fullmäktige. Utskottet säger, att »den av motionärerna ifrågasatta räntesänkningen skulle i verkligheten komma att innebära en direkt subvention till de kommuner, som begagnat sig av den möjlighet till erhållande av lån för bostadsproduktion, som pensionsförsäkringsfonden erbjudit». Jag vill emellertid under hänvisning till vad jag förut sagt om det orimliga i att låta högkonjunktorens abnorma ränteläge läggas till grund för betalning av en ränta upptill $6\frac{1}{2}$ procent för ett 40-årslån inlägga en gensaga emot, att en räntesänkning skulle vara en direkt subvention. Snarare kan enligt mitt förmenande göras gällande, att ett bibehållande av den höga räntesatsen är en ren hjärtlöshet mot dessa strävsamma människor, som sökt göra allt för att skaffa sig eget tak över huvudet och därmed också hjälpt samhället att lätta bostadsbristen. Det skulle därför vara sorgligt, om dessa nu nödgas lämna de egna hem, som de med så mycken ospard möda och även ekonomiska uppoffringar förskaffat sig.

Jag vill därför sluta med att i anslutning till det uttalande, som utskottet här gjort i slutet av sitt utlåtande om önskvärdheten av, att de för fondens förvaltning ansvariga, närmast pensionsfullmäktige, måtte visa sig villiga att i största möjliga utsträckning tillmötesgå framställningar om sådana jämkningar i lånevillkoren, föreslå, att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte anhålla hos Kungl. Maj: t om vidtagande av åtgärder för lättnader i fråga om lån, som under högkonjunktorens abnorma ränteläge utlämnats till städer och andra stads-samhällen för bostadsproduktionens främjande.

Herr **Almkvist**: Herr talman, mina herrar! Fullmäktige för pensionsförsäkringsfonden ha såsom sitt speciella uppdrag att på bästa sätt förvalta fonden i avsikt att därigenom säkerställa pensionärernas rättigheter och bidra till att göra det ekonomiska utbytet av fonden så stort som möjligt. Bostadslånefonden åter är bildad med särskilt ändamål att underlätta bostadsproduktionen inom landet. Då riksdagen beslutat, att ränta på lån, som äro utlämnade från denna fond, skall sänkas till 4 %, är detta följaktligen blott ett steg i rätt riktning, något, som är att betrakta såsom naturligt och logiskt. Ett tillmötesgående av motionärernas förslag därom, att riksdagen skall besluta nedsätta räntan för de bostadslån, som äro utlämnade från pensionsförsäkringsfonden, skulle däremot i viss mån strida mot den uppgift, som riksdagen givit fullmäktige för sagda fond.

Det bör vidare bemärkas, att pensionsförsäkringsfonden icke annat än i mindre utsträckning anlitas för lån till bostadsproduktionen, och detta skedde huvudsakligen under högkonjunkturen, då stora svårigheter ställde sig i vägen för kommuner och enskilda att under rimliga räntevillkor erhålla tillräckliga medel för att hålla bostadspro-

duktionen i gång. Pensionsfullmäktige ha för detta ändamål beviljat sammanlagt 156 lån. Av dessa ha etthundratrettioåtta utlämnats mot 5 1/2 % och lägre ränta, under det att en räntesats av 6 1/2 % endast tillämpats på två lån. Då man vet, att ett av landets största fastighetsbolag, som i dessa dagar upplagt ett obligationslån för att tillhandahålla egnahemsbyggare lån, får för detta lån betala 5 1/2 % ränta plus 3 % kapitalrabatt, d. v. s. 5.67 %, har man rätt att säga, att det är ett mycket litet antal av de av pensionsfullmäktige beviljade bostadslånen, som löpa med anmärkningsvärt hög ränta. Beträffande de få lån, som stå i de högsta ränteklasserna, ha fullmäktige förklarat sig äga möjlighet att företaga jämkningar, så att innehavarna av dessa lån icke allt framgent under konverteringstiden skola förbli i en gentemot övriga låntagare ogynnsam ställning.

*Ang. räntan
å bostadslån
från pensions-
försäkrings-
fonden.
(Forts.)*

Under sådana förhållanden kan jag icke finna, att utskottet haft anledning att tillstyrka motionen ifråga, hur behjärtansvärt syftet med densamma än är.

Jag ber slutligen att få fästa de ärade kammarledamöternas uppmärksamhet på, att det andra kammarens tillfälliga utskott, som behandlat detta ärende, har, utan att samarbete ägt rum, enhälligt kommit till samma uppfattning som första kammarens andra tillfälliga utskott.

Med hänvisning till det anförda får jag tillstyrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att i fråga om det nu föreliggande utlåtandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Wahl*, att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte anhålla hos Kungl. Maj:t om vidtagande av åtgärder för beredande av lättnader i lånevillkoren å de lån, som under högkonjunktorens onormala ränteläge utlämnats från pensionsförsäkringsfonden till städer och andra stadssamhällen för bostadsproduktionens främjande.

Därefter gjordes propositioner enligt berörda yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets memorial nr 46, angående ersättning åt av utskottet vid behandling av vissa ärenden anlitate biträden, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo sammansatta bevillnings- och första lagutskottets utlåtande nr 3 (nr 1) i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 26 kap. 7 § samt 27 kap. 4 och 5 §§ rättegångsbalken m. m.

Genom en den 10 mars 1923 dagtecknad proposition, nr 190, vil-

ken av riksdagen hänvisats till lagutskott samt, tilldelad första lagutskottet, av sistnämnda utskott överlämnats till behandling av sammansatt bevillnings- och första lagutskott, här nedan kallat utskottet, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1: o) lag om ändrad lydelse av 26 kap. 7 § samt 27 kap. 4 och 5 §§ rättegångsbalken; samt

2: o) lag om ändrad lydelse av 218 § och 219 § första stycket utsökningslagen.

Utskottet hade i det föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

1) att riksdagen måtte med förklarande, att det genom förevarande proposition framlagda förslaget till lag om ändrad lydelse av 26 kap. 7 § samt 27 kap. 4 och 5 §§ rättegångsbalken icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick godkännas, för sin del antaga i utlåtandet infört förslag till lag om ändrad lydelse av 26 kap. 7 § och 27 kap. 4 § rättegångsbalken;

2) att det genom ifrågavarande proposition framlagda förslaget till lag om ändrad lydelse av 218 § och 219 § första stycket utsökningslagen icke måtte av riksdagen antagas.

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Ang. obligatorisk kommunikation av besvärsmål i hovrätterna.

Punkten 1.

Herr Åkerman: Herr förste vice talman! Det är ingalunda min avsikt att framställa något yrkande på bifall till Kungl. Maj:ts propositionen oförändrad. Jag åsyftar icke heller att inlåta mig på någon vidlyftigare kritik av utskottsutlåtandet, som ju är enhälligt. Men jag har dock velat säga några ord till förklaring av den avgående regeringens ställning till denna fråga.

Herrarna veta ju alla, att situationen i rikets hovrätter för närvarande är så till vida förtvivlad, som balansen ökas jämt och ständigt. Flera extra divisioner ha måst inrättas. Vi ansågo därför, att man inte kunde fortsätta med att begära anslag gång på gång för ökande av hovrätternas arbetskrafter utan att samtidigt göra åtminstone ett försök att på något sätt åstadkomma ändrade förhållanden, så att man dels minskade tillströmningen av mål och dels försökte öka arbetsprodukten, så att balansen på detta sätt kunde avarbetas. Man har därför i propositionen dels föreslagit en avgift för fullföljd av mål till hovrätterna och dels hemställt om avskaffande av den nuvarande dubbla föredragningen av besvärsmål.

Utskottet har givit sitt erkännande åt den avgångna regeringens försök att råda bot för missförhållandena, men på samma gång funnit, att de medel vi föreslagit icke varit de rätta.

Vad den obligatoriska kommunikationen beträffar, är såsom her-

rarna veta den frågan långt ifrån ny. Den var före redan vid förarbetena till 1901 års lagstiftning. Av dåvarande justitieministern Annerstedt framlades nämligen ett förslag, som gick ut i samma riktning som det nu föreliggande. Detta förslag vann emellertid icke riksdagens bifall. Men jag vill i alla fall nämna, att för detsamma talade bland andra Ivar Afzelius, Ernst Trygger och Carl Lindhagen. Nu ha vi tagit upp frågan på nytt, men det visar sig, att stämningen icke heller nu är gynnsam för förslaget, vilket dock rönt ett välvilligt mottagande av de myndigheter som blivit hörda över detsamma.

Utskottet anmärker, att den ifrågasatta åtgärden skulle försena de mål, som nu kunna avgöras utan att kommuniceras. Ja, dessa mål skulle visserligen bli något försenade, men det är endast en mycket obetydlig försening det är fråga om, och märk väl, mina herrar, att denna lilla försening uppväges vida av besparingen i tid beträffande andra mål. För föredragning av dessa mål, av vilka särskilt vägande saker torde få anses vara av stor vikt, skulle genom avskaffande av besvärsmålen dubbelföredragning vinnas betydligt ökad tid.

Man har också vänt sig emot de ökade kostnader, som skulle bli en följd av den föreslagna åtgärden, men den, som i onödan klagar i hovrätten, får dock finna sig i ökade kostnader.

Jag vill också erinra om, att i högsta domstolen är det för närvarande så, att alla mål kommuniceras, och jag tycker för min del icke, att det skulle vara något att klandra, om samma ordning bleve gällande i hovrätten.

Utskottet erinrar, att hemarbetet är avgörande för hovrätternas arbetsresultat, att det är därpå det beror. Jag vill visst icke bestrida, att hemarbetet är av största vikt, men det är ju alldeles uppenbart, att om man kunde ordna det så, att det under sessionstimmarna i hovrätterna bleve bättre tidsätt för föredraga värdjade saker och andra viktiga mål, vore detta en stor förbättring.

Då man i en motion, som är avlämnad i andra kammaren, insinuerat att det föreliggande förslaget skulle vara särskilt aptitligt för hovrätterna, som därigenom skulle få mindre att göra, så är detta ett fullständigt missförstånd. Tvärtom är det så, att ifall Kungl. Maj:ts proposition hade bifallits, skulle hovrättsledamöternas arbete blivit tyngre, därför att de timmar, varunder de nu få sitta och avlyssna en besvär föredragning, som resulterar i kommunikation, då måst ägnas åt mera kvalificerat och påfrestande arbete.

Sedan är det frågan om stämpelavgiften. Det är också en gammal fråga. Som herrarna veta, innehåller ju vår gamla 1734 års lag en bestämmelse, att den, som vill klaga i hovrätten, skall erlägga vad med kr. 1:50. Denna summa var troligtvis, när den gamla lagen kom till, ingalunda obetydlig. Jag vet icke, om jag säger för mycket, om jag påstår, att det kanske då ej var lättare att komma ut med kronor 1,50 än nu med 25 kronor. Man har sedermera försökt att få denna vadeskilling höjd, men även det misslyckades. Man drog sig på vissa håll för att öka kostnaderna.

Ang. obligatorisk kommunikation av besvärsmål i hovrätterna.
(Forts.)

Ang. obligatorisk kommunikation av besvärsmål i hovrätterna.
(Forts.)

Jag är den förste att erkänna, att vårt förslag ej är sympatiskt, och det var också med ganska tungt hjärta, som vi lade fram detsamma, men vad skall man göra i det nödfallsläge som nu är inne?

Förslaget har nu från visst håll stämplat såsom i högsta grad odemokratiskt, ehuru det numera finns fri rättegång för obemedlade. Ja, jag tycker inte, att man skall använda så starka ord. Ett förslag, som den gamle Thorsson har satt sitt namn under, tror jag icke kan rätteligen betecknas som odemokratiskt. Hade vi föreslagit en allmän nässkatt på 25 kronor, skulle jag kunnat förstå, att man rasat och ställt till väsen. Men denna fullföljdsavgift för att få gå till hovrätten kan jag icke finna vara förtjänt av ett så hårt omnämnande, som den fått i motionen, ehuru den naturligtvis i någon mån skulle fördyrat hovrättsproceduren. Men det är ju redan nu åtskilliga kostnader för fullföljd av talan i hovrätt, så att om det, som nu föreslås, skulle komma till, tror jag icke det skulle betyda så mycket. Det har också anmärkts, att beloppet i detta fall skulle vara för litet, alltså för litet att göra någon nytta, men tillräckligt för att förarga folk. Det är ju en bitter kritik, men om där ligger något i den, kunde endast framtiden utvisat. Man är här hänvisad till gissningar.

I den motion, som jag förut haft tillfälle omnämna, har man begagnat tillfället att giva en mycket dyster skildring av rättsskipningen i underdomstolarna och hänvisat till statistik för att visa, att det är så mycket oriktigare att på något sätt vilja fördyra proceduren i hovrätterna, som människor äro nödsakade att gå till hovrätten, då deras mål bliva så illa bedömda i underrätterna.

Beträffande ändringsprocenten för de senare åren tillåter jag mig nämna att, enligt vad jag har mig bekant, vårt grannland Norge har större ändringsprocent, och i Tyskland är den åtminstone lika stor. Nu får man också besinna, att när i statistiken ett utslag upptages som ändrat i hovrätten, sker detta, även om det bara är den allra minsta lilla ändring. Det behövs bara, att det är en liten prutning på rättegångskostnaderna eller en obetydlig höjning, genast rubriceras det som ändring; om det bara blir den minsta lilla tumning på straffmätningen, strax rubriceras det som ändring. Man får icke heller glömma, att underdomstolarnas utslag i många fall innehålla antydning om vad som fattas i fråga om utredningen och bevisningen till underrättelse för parterna, så att de förstå, att det är detta de ha att bota på i hovrätterna. Domarens processledning kan icke hindra, att det ofta händer, att parterna överlämna målet i så bristfälligt skick, att underdomarens utslag måste peka på de ömma punkterna och därigenom visa parterna, vad de skola anföra i hovrätten för att få utslaget ändrat. Därför menar jag, att man icke alltför mycket får fästa sig vid den s. k. ändringsprocenten.

I samma motion nämnes också, att det dåliga tillståndet i underdomstolarna till stor del är föranlett av, att det i många fall är unga herrar, som sitta ting. Till att börja med vill jag erinra herrarna om, att förhållandena härvidlag äro stadda under ändring. Det gives restriktioner beträffande de ordinarie domarnas rätt till ledighet. Och om den

ordinarie domaren är borta någon längre tid för kommittéuppdrag eller liknande ärenden eller i riksdagen, blir det ingalunda någon av hans unga notarier, som sättes att förvalta domsagan, utan hovrätten skickar dit en mera erfaren jurist, som ofta är så långt hunnen, att han står på gränsen till att få domsaga själv.

I motionen talas också rätt bombastiskt om, hur bra det var i gamla dagar, då det fanns domare i Sverige, som förstodo sin sak. Detta har givit mig anledning att låta göra en efterforskning i Svea hovrätts doms- och utslagsband från 1860-talet. Det var ju då dessa äldre domare fungerade, som skulle hava gjort sin sak så mycket bättre än den nuvarande generationen. Men statistiken visar något helt annat. Ändringsprocenten år 1863, för att taga ett exempel — jag har siffrorna endast för ett år — är rätt mycket högre än nu. Nu vill jag också säga, att det icke är skäl att uteslutande efter en sådan statistik söka bedöma en hel domarkår. Det är mycket annat, som skall till, för att domaren skall fylla måttet, än att skriva utslag, som stå sig i hovrätten. Jag skall icke gå in på detta vidare, men jag har dock tyckt, att man icke bör låta en sådan motion passera oanmärkt.

Man kan i det läge, ärendet genom utskottets utlåtande fått, fråga sig: hur skall det nu gå? Det är verkligen med bekymmer man tänker på detta. De anvisningar, som utskottet lämnar för att råda bot på missförhållandena, skall jag inte ingå närmare på, därför att det skulle föra mig för långt, men icke tror jag, att man kan hoppas alltför mycket av de remedier, som betänkandet hänvisar till. Jag förmodar, att de, som närmast äro intresserade av denna fråga, komma att taga under allvarligt övervägande, vad som skall göras för att minska tillströmningen av mål och öka arbetsresultatet i hovrätterna. Men vad skall ske, om nu, som man har all anledning att befara, dessa medel icke visa sig användbara eller åtminstone kunna användas endast i ringa utsträckning? Såvitt jag förstår är det ingenting annat att vänta sig än en begäran om ytterligare förstärkning av hovrätternas arbetskrafter. Med de två landsortshovrätterna går det väl an, men hur kommer Svea hovrätt att se ut efter ytterligare bara *en* extra division? Där är nu tio divisioner, och jag kan knappast tänka på en hovrätt med elva divisioner. Den har ju nästan övergått till — jag vet icke, vad man skall kalla den för. Och hur *en* man, presidenten, skall kunna överblicka hela verksamheten, och hur han skall kunna lära känna folket, som går där, hur det skall bli en sammanhållning på allt detta, det förefaller mig verkligen svårt att förstå och bekymmersamt att tänka på. Det är därför beklagligt att det icke blev någon hovrätt i Norrland, så att man fått avlasta en del av arbetet från Svea hovrätt. Den frågan är ju nu också tillsvidare avförd. Jag tycker därför, att det ser ganska bedrövligt ut, och jag kan endast beklaga, att utskottet har kommit till det beslut, vartill det har kommit.

Herr **Westman**: Herr talman! Jag ber att få säga några ord från utskottets sida. Jag skall därvid fatta mig mycket kort.

Ang. obligatorisk kommunikation av besvärsmål i hovrätterna.
(Forts.)

Ang. obligatorisk kommunikation av besvärsmål i hovrätterna.
(Forts.)

Utskottet har ju mycket utförligt angivit sina skäl för sitt avstyrkande av den kungl. propositionen. Den föregående ärade talaren har i sitt anförande icke så mycket riktat sig mot dessa skäl, utan framför allt vänt sig mot en motion, som i andra kammaren blivit väckt i detta ärende. Vad beträffar den kritik, som han riktat mot denna motion, ger jag honom i allt väsentligt rätt. Utskottet har emellertid på intet sätt byggt sin ståndpunkt på vad som i den motionen är sagt. Det förefaller mig under dessa omständigheter som om det icke vore behöfligt att vid denna sena timme upprepa, vad utskottet har anfört såsom stöd för sitt ståndpunktstagande till den kungl. propositionen.

Med anledning av vad den ärade talaren yttrade rörande den situation, som uppkommit genom utskottets förslag, vill jag endast säga, att åtskilliga av de utvägar, som av utskottet hava omnämnts såsom mera värda att tagas under övervägande än den kungl. propositionens förslag, nog äro ganska effektiva. Så t. ex. måste man anse, att det av utskottet omnämnda förslaget att anordna fiskalskommunikation i besvärsmål, praktiskt taget ur arbetsbesparingens synpunkt, är likvärdigt med den kungl. propositionens förslag att anordna obligatorisk kommunikation i dylika mål. I båda fallen blir besparingen densamma eller ungefär två tredjedelar av en divisions arbete om året. Det tjänar emellertid kanske icke något till att gå in på en värdesättning av de olika uppslag, som omtalas i utskottets betänkande, då utskottet icke bundit sig genom att förorda några bestämda förslag, utan anhåller, att en ny utredning måtte komma till stånd.

Utskottet säger, att om det vid denna utredning skulle visa sig, att det är alldeles omöjligt att få till stånd en verkligt arbetsbesparande reform i hovrätternas arbetssätt, återstår endast den utvägen, att man inrättar ett ökat antal divisioner. Den ärade talaren yttrade, att detta skulle vara en nästan omöjlig sak i Svea hovrätt. Jag vill då meddela, att utskottet hade nöjet att hos sig se presidenten för Svea hovrätt, som inför utskottet förklarade, att det icke mötte oöverstigliga organisatoriska svårigheter att med hovrätten införliva ännu en division, och som för sin del var av den meningen — jag säger detta i i förbigående men av förekommen anledning — att utsikten till att man i framtiden skulle behöva öka Svea hovrätt med ytterligare en division, ingalunda kunde utgöra något argument för förläggandet av en hovrätt till Norrland.

Med vad jag nu har sagt torde jag tillräckligt hava motiverat mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr Rogberg: Herr talman! Jag har haft tillfälle att delvis deltaga i utskottets förhandlingar och anhåller därför att få yttra några ord beträffande såväl propositionen som utskottets hemställan.

I fråga om propositionen har jag haft den uppfattningen, att såväl Kungl. Maj:ts förslag om obligatorisk kommunikation som förslaget om stämpel å besvärsskrifter och vadeinlagor — efter min mening särskilt det senare — haft åtskilligt, som talade för sig. Man måste tänka

på, att det, som den förste ärade talaren framhöll, för närvarande råder ett nödtillstånd inom hovrätterna, vilka icke kunna fullgöra en av sina mest fundamentala uppgifter, nämligen att snabbt skipa rättvisa. Att finna åtgärder, som vore någotsånär verksamma men på samma gång omedelbart tillgripbara, har icke varit lätt. Såsom saken nu står, torde emellertid något yrkande om bifall till den kungl. propositionen, vare sig helt eller delvis, icke hava framgång, och jag skall därför icke heller framställa något sådant yrkande, utan ber nu att få säga några ord beträffande utskottets hemställan.

Ang. obligatorisk kommunikation av besvärsmål i hovrätterna.

(Forts.)

Utskottet omnämner vissa åtgärder, vilka utskottet funnit vara värda beaktande. Rörande dem vill jag påstå, att förslaget om skyldighet för part, som fullföljer talan, att nedsätta visst belopp till säkerhet för motpartens kostnadsersättning egentligen är det enda, som är värt att reflektera på. De övriga förslagen torde mer eller mindre vara praktiskt värdelösa eller svåra att genomföra, och särskilt vill jag säga, att åtgärden att divisionerna, vilka nu i allmänhet tjänstgöra med fyra ledamöter vid varje måls avgörande, skulle få en sådan ändrad sammansättning, att endast tre på en gång skulle vara närvarande, verkligen är av så betänklig art, att vad utskottet därutinnan ifrågasatt lämpligast borde helt ur motiveringen utgå.

I likhet med den förste talaren måste jag framkasta frågan: vad är att göra? Under nuvarande förhållanden är det ytterst vanskligt att komma med något förslag, i synnerhet som den ifrågasatta möjligheten att utöka Svea hovrätt med ännu en division är sådan, att den helst icke bör tillgripas.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Herr **Klefbeck**: Herr talman! Då herr Rogberg icke gjorde något yrkande, kunde det vara onödigt att begära ordet. Jag skall därför bara säga några få ord.

Jag vill blott påpeka, att vi inom utskottet voro fullt ense om att hovrätterna för närvarande befinna sig i ett synnerligen bekymmersamt läge och att vi voro den förra regeringen tacksamma för att den kom med förslag i syfte att få till stånd en sakernas bättre ordning. Vi voro i vårt ståndpunktstagande icke det bittersta påverkade av de överdrifter, som framkommit i den i andra kammaren väckta motionen. Men vi voro ändock mycket tveksamma, huruvida de föreslagna medlen skulle hjälpa. Vi trodde, att fördelarna av den obligatoriska kommunikationen betydligt överskattats. Detta utvecklas närmare i utskottets motivering, och jag skall icke upprepa, vad som där säges.

Vad beträffar den ifrågasatta stämpelavgiften liksom de kostnader, som bleve förenade med den obligatoriska kommunikationen, voro vi mycket litet böjda för att gå med därpå, därför att vi ansågo det vara ett önskemål, att rättskipningen icke i onödan fördröades. Genom båda förslagen skulle detta inträffa, icke blott för den, som obefogat klagat, utan även för den, som klagat med fog, samt för motparten.

Vi hava därför i stället anfört några riktlinjer, efter vilka en

Ang. obligatorisk kommunikation av besvärsmål i hovrätterna.
(Forts.)

utredning möjligen kunde komma till stånd. Vi hoppades, att åtminstone några av dessa skulle leda till det åsyftade målet. I utskottet lämnades oss den uppgiften — jag vet icke, om jag kan stå för den — att utvecklingen i år inom Svea hovrätt glädjande nog varit sådan, att balansen under detta år minskats i jämförelse med vad den förut varit. Detta jämte allting annat bidrog till att vi kommo till vår ståndpunkt.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevärande punkt hemställt.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning av sammansatta bevilnings- och första lagutskottets utlåtande nr 4 (nr 2), i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften, ävensom en i ämnet väckt motion, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Lagförslag om sparbanker m. m.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om sparbanker m. m. ävensom i ämnet väckta motioner.

Genom en den 19 januari 1923 dagtecknad proposition, nr 22, vilken hänvisats till bankoutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om sparbanker;

2) lag om ändrad lydelse av 8 § i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura.

Till utskottets behandling hade likaledes hänvisats vissa i anledning av nämnda proposition väckta motioner, nämligen:

inom *första kammaren*:

nr 154 av herrar *Strutz* och *von Stockenström*,

nr 155 av herrar *Johansson*, *Johan Bernhard*, jämte nio andra av kammarens ledamöter, samt

nr 156 av herr *Johansson*, *Johan Bernhard*;

inom *andra kammaren*:

nr 204 av herr *Olsson* i Kullenbergstorp jämte tio andra av kammarens ledamöter,

nr 205 av herr *Gustafson* i Kasenberg samt

nr 206 av herr *Olsson* i Ramsta jämte åtta andra av kammarens ledamöter.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt,

*Lagförslag
om sparban-
ker m. m.
(Forts.)*

A) att riksdagen, med förklarande, att Kungl. Maj:ts i propositionen nr 22 framlagda förslag till lag om sparbanker icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga i utlåtandet fogat förslag till lag om sparbanker;

B) att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts i nämnda proposition framlagda förslag till lag om ändrad lydelse av 8 § i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura; samt

C) att motionerna nr 154, 155 och 156 i första kammaren samt nr 204, 205 och 206 i andra kammaren, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet under A) hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av, utom andra, herrar *Wallen, Malmberg, Berge, Eriksson* i Grängesberg, *Borggren* och *Bäcklund*, vilka av angivna orsaker hemställt om vissa ändringar i utskottets förslag till lag om sparbanker.

Rörande sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr **Gustafsson, Karl**: I avseende å föredragningen av bankoutskottets utlåtande nr 64 hemställas,

att detsamma må företagas till avgörande punktvis och det i punkten A framställda lagförslaget föredragas, där så erfordras, paragraf- och momentvis med ingress och rubrik sist;

att sedan lagförslaget blivit genomgånget, utskottets hemställan i punkten A föredrages;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet;

att lagtext ej må behöva uppläsa i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres;

att för den händelse det i punkten A framställda lagförslaget kommer att i en eller annan del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att, vid ärendets förnyade behandling, i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som kunna föranledas av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar; samt

att utskottet lämnas öppen rätt att i avseende å nummerbeteckning av paragrafer och moment vidtaga sådana ändringar, som påkallas av kamrarnas beslut.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten A.

Utskottets förslag till lag om sparbanker.

1 §.

Denna paragraf lydde:

Lagförslag
om sparbank-
ker m. m.
(Forts.)

Med sparbank förstås i denna lag penninginrättning, som utan rätt för dess stiftare eller andra att njuta del i den vinst, som kan uppkomma å rörelsen, har till ändamål att befordra sparsamhet genom att i enlighet med de bestämmelser, som i denna lag meddelas, bedriva in- och utlåning av penningar och därmed i samband stående verksamhet.

Herr **Andersson, Erik**: Herr talman, mina herrar! Det förslag till sparbankslag, som av Kungl. Maj:t föregående år förelades riksdagen till antagande, blev på bankoutskottets hemställan avslaget, men den motivering, som bankoutskottet förebragte för sitt avstyrkande, blev av riksdagen underkänd. Emellertid var det vissa huvudpunkter, som anfördes som skäl för avslaget, och bland dessa skall jag anföra åtskilliga. Först anmärktes, att sparbankernas rörelsefrihet genom antagande av lagförslaget bleve alltför strängt begränsad. Vidare vore i lagförslaget sparbankerna ålagda att till sina fonder hålla onödigt stor del statsobligationer, varigenom möjligheten för vederbörande sparbanker att tillgodose sin orts lånebehov väsentligen minskades. Skötseln av sparbankerna försvårades i hög grad, varav komme att följa, att sparbankernas förmåga att på ett billigt sätt förvalta småfolkets medel försvårades och att de alltså komme att mera likna affärsbankerna. Vidare anfördes som skäl mot det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget, att tillsynen skulle utövas icke såsom nu av Kungl. Maj:ts befallningshavande genom av nämnda myndighet utsedda ombud, utan tillsynen skulle i huvudsak handhas av en sparbanksinspektör.

I det förslag, som i år är framlagt av Kungl. Maj:t, hava de påpekade missförhållandena i väsentlig grad minskats. Vidare har utskottet vid behandlingen av lagförslaget, som icke kunnat i oförändrat skick av bankoutskottet förordas, i väsentliga delar uppmjukat lagförslaget och gjort det mera överensstämmande med vad bankoutskottet förra året uttalade sig för i sin motivering.

Jag skall nu icke ingå på någon granskning av de olika förändringar, som av bankoutskottet vidtagits i Kungl. Maj:ts proposition, emedan det har blivit bekant, att i andra kammaren det av utskottet framlagda förslaget i obeskuret och oförändrat skick har antagits. Jag vill endast såsom min och utskottsmajoritetens åsikt framhålla, att man med de förändringar, som dels av Kungl. Maj:t och dels av utskottet i år vidtagits, icke behöver hava några betänkligheter mot att lagförslaget blir upphöjt till lag.

Jag har för närvarande intet annat yrkande än om bifall till lagförslaget i det skick, vari utskottet har framlagt det.

Herr **Wallés**: Herr talman! Som den föregående ärade talaren framhållit, har utskottet ansett sig i huvudsak kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag med undantag dock för den del, som avser inrättandet av en central inspektionsmyndighet. Då jag jämte några andra ledamöter

av utskottet på den punkten haft en avvikande mening, skall jag trots den utgång frågan fått i andra kammaren be att få säga några ord.

Majoriteten har liksom i fjol framhållit som skäl emot en central inspektion, dels att en fördelning av kontrollen över sparbankerna mellan tvenne myndigheter icke skulle vara ägnad att främja en effektiv tillsyn, dels att den ifrågasatta centrala inspektionen inom kort skulle komma att utvidgas till ett fullständigt ämbetsverk.

Beträffande det först anförda skälet tillåter jag mig påpeka, att Kungl. Maj: ts förslag om en central inspektion ingalunda avser en fördelning av kontrollen, utan en komplettering av densamma. Även om man skulle anse, att den lokala inspektionen i stort sett visat sig rätt tillfredsställande, synes det mig orimligt att göra gällande, att en sådan komplettering, som här ifrågasatts, skulle verka försämrande på kontrollen.

Vad som emellertid för mig varit avgörande vid ståndpunktstagandet i denna sak är icke så mycket tanken på ökad kontroll som fastmera den centrala myndighetens betydelse som rådgivare. Värdet härav har ej heller av utskottsmajoriteten kunnat förnekas. Tvärtom medger utskottet, att en sakkunnig rådgivande myndighet vore för sparbankernas verksamhet av ett visst värde.

Sparbanksföreningen själv, som 1920 begärde tillsättandet av en särskild och gemensam sparbanksinspektör, har anfört följande: »Vad sparbankerna äska och behöva är ett centralorgan med huvudsaklig uppgift att såsom rådgivande åt landets samtliga sparbanker och jämväl Konungens befallningshavande verka för tillämpningen av sunda och så vitt möjligt enhetliga principer inom sparbanksvärlden.»

Under debatten i fjol i andra kammaren framhölls exempel på att sparbanker även separat uttalat önskan om att äga tillgång till en kompetent rådgivare, som man i förekommande fall kunde med fullt förtroende vända sig till. Det synes mig också vara alldeles uppenbart, att det särskilt för de mindre och yngre sparbankerna skulle vara av synnerligen stort värde att hava tillgång till en i banktekniska frågor erfaren person. Ej mindre värdefull vore en dylik rådgivande myndighet vid start av nya banker.

Det erinrades under debatten i fjol om att i våra grannländer Norge, Danmark och Finland, som redan ha en dylik institution, denna verkat på ett i allo förtjänstfullt sätt och där varit till synnerligen stort gagn. I likhet med vad departementschefen anfört anser jag, att sparbankerna med de små resurser, varöver de i allmänhet förfoga, icke annat än i undantagsfall kunna skaffa sig en i alla avseenden så sakkunnig ledning, att en rådgivande centralmyndighet icke för dem skulle medföra betydande fördelar. Erfarenheten har under de senare åren givit vid handen, att större samverkan mellan sparbankerna är önskvärd, varför dylikt samarbete bör på allt sätt underlättas och främjas. Jag är livligt övertygad om att tillkomsten av en sparbanksinspektör skulle högst väsentligt bidra härtill. Förvisso skall denna centrala inspektion under årens lopp samla och hos sig koncentrera en rik fond av erfarenhet, vilken

*Lagförslag
om sparban-
ker m. m.
(Forts.)*

Lagförslag
om sparban-
ker m. m.
(Forts.)

skulle komma bankerna samfällt till godo. Den starka utveckling sparbankerna ernått och deras ökade betydelse såsom kreditgivare samt den allt större kontakt desamma fått med vårt lands offentliga institutioner tala för ett bifall till Kungl. Maj: ts förslag även i denna del.

Jag skall inskränka mig till detta yttrande och har för närvarande intet yrkande att göra.

Efter härmed slutad överläggning godkändes nu förevarande paragraf.

2—56 §§.

Godkändes.

57 §.

Denna paragraf hade följande avfattning:

(i Kungl. Maj: ts förslag:)

(i utskottets förslag:)

Handhavandet av tillsynen över sparbank skall på sätt nedan stadgas fördelas emellan Konungens befallningshavande i det län, där sparbankens styrelse har sitt säte, samt en av Konungen för hela riket förordnad sparbanksinspektör.

Tillsynen över sparbank skall på sätt nedan stadgas utövas av Konungens befallningshavande i det län, där sparbankens styrelse har sitt säte.

I den av herr *Walles* m. fl. avgivna reservationen hade hemställts, att 57—75 §§ jämte tillhörande rubriker i utskottets förslag måtte utgå och ersättas med 57—77 §§ jämte tillhörande rubriker i Kungl. Maj: ts förslag, dock med vissa ändringar beträffande 65 §, 66§ 5) samt 75 § 4) och 8).

Herr **Walles**: På grund av vad jag nyss anförde ber jag att få yrka bifall till den i denna del av ärendet avgivna reservationen.

Herr **Andersson, Erik**: Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Frågan gäller införande av en central inspektion över sparbankerna. Nu har man inom utskottsmajoriteten haft den åsikten, att detta icke vore fördelaktigt. Det har icke syntts oss lämpligt att uppdelat ansvaret på två myndigheter, en sparbanksinspektör och Konungens befallningshavande. Man torde dessutom kunna peka på att, ehuru tillsynen över sparbankerna hitintills måste anses ha varit något bristfällig, sparbankerna det oaktat gått genom den kris, som nu rått, lika väl som affärsbankerna. Det synes för den skull vara överflödigt att inrätta en sparbanksinspektion.

Till en början skulle nu förslagets genomförande icke vålla statsverket så stora utgifter — cirka 15,000 kronor sammanlagt, varav sparbankerna själva skulle bidra med viss del. Men det är väl ganska naturligt, att en sparbanksinspektör med ett par biträden icke skall kunna i någon större utsträckning utöva nödig tillsyn över våra 487 sparbanker, utan man kan väl med skäl hysa en viss fruktan för att sparbanksinspektionen kommer att växa och kanske svälla ut till ett ämbetsverk, såsom skett med bankinspektionen.

Jag tillåter mig på dessa skäl, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag i den nu föredragna paragrafen.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på godkännande av den nu förevarande paragrafen samt vidare på godkännande av Kungl. Maj: ts förslag till paragrafens lydelse; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Övriga delar av ifrågavarande lagförslag.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkterna B och C.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av dels Kungl. Maj: ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 maj 1921 angående förbud i vissa fall för bolag och ekonomisk förening att förvärva fast egendom dels ock en i ämnet väckt motion.

Genom en den 9 februari 1923 dagtecknad proposition, nr 43, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj: t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

om fortsatt tillämpning av lagen den 20 maj (nr 247) angående förbud i vissa fall för bolag och ekonomisk förening att förvärva fast egendom.

Härigenom förordnas, att lagen den 20 maj 1921 angående förbud i vissa fall för bolag och ekonomisk förening att förvärva fast egendom, vilken lag gäller tills vidare intill den 1 juli 1923, skall äga fortsatt tillämpning tills vidare intill den 1 juli 1924.

*Lagförslag
om sparbanker m. m.
(Forts.)*

*Om fortsatt
tillämpning
av den s. k.
norrländska
förbudslagen.*

Om fortsatt
tillämpning
av den s. k.
norrländska
förbuds-
lagen.
(Forts.)

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehått en i anledning av densamma inom andra kammaren av herrar *Johanson* i Huskvarna, *Jonsson* i Hökhult, *Petersson* i Broaryd, *Jonsson* i Mörkhult, *Svensson* i Långelanda, *Johanson* i Hörninge, *Johansson* i Krogstorp och *Carlström* i Helgagård samt fröken *Tamm* väckt motion, nr 213, i vilken motion hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring uti lagen den 20 maj 1921, att egnahemsföreningar och egnahemsbolag måtte uteslutas från lagens tillämplighetsområde.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet under hänvisning till vad däri anförts hemställt,

A) att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas;

B) att motionen nr 213 i andra kammaren måtte anses besvarad genom vad under A) hemställts.

Reservation hade anmälts av greve *Spens* och herr *Lundell*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å propositionen.

Greve **Spens**: Herr talman! Den provisoriska lag, som nu föreligger och som föreslagits att förlängas på ytterligare ett år, antogs av riksdagen för två år sedan i anledning av en motion av herr Lindhagen och en riksdagsman till. I bägge kamrarna funnos därvid betydande minoriteter, särskilt i denna kammare, där lagen erhöll en ganska liten minoritet. Då lagförslaget därefter kom till lagrådet, uttalade samtliga ledamöter därav betänkligheter mot lagen. Två ledamöter avstyrkte den bestämt, men de två övriga ledamöterna ansågo sig i sakens dåvarande läge ej böra motsätta sig, att det av riksdagen för dess del antagna förslaget upphöjdes till lag. Förslaget blev också lag, och lagen förnyades förra året till den 1 juli i år i avvaktan på den definitiva lagstiftning, som då väntades bliva förelagd denna riksdag på grund av jordkommissionens då nyligen avgivna förslag till lag om bestämmelser angående rätt att förvärva och besitta fast egendom.

Såsom jag under debatten här i kammaren förra året tillät mig förespä med anledning av redan då uttalade anmärkningar mot jordkommissionens förslag, har någon proposition om definitiv lagstiftning icke i år blivit framlagd, utan i stället har det föreslagits, att den provisoriska lagen måtte förnyas på ytterligare ett år.

Lagen ligger emellertid nu ganska olika till mot i fjol. Under senare hälften av fjolåret hava infordrade yttranden av myndigheter och korporationer avgivits, däribland av samtliga länsstyrelser och hushållningssällskap samt av lantbruksstyrelsen. I den del av jordkommissionens förslag, varom nu är fråga, har kommissionens förslag helt och hållet avstyrkts av flertalet, som yttrat sig; och i de få fall, då förslaget om förbud mot bolag och ekonomiska föreningars jordförvärv i princip tillstyrkts, har påyrkats mer eller mindre genomgripande förändringar av förslaget, därvid från åtskilliga håll särskilt ifrågasatts, att lagstiftningen ej skulle utsträckas att avse hela den del av landet, för vilken den provisoriska lagen nu gäller. Sannolikt

synes därför vara, att jordkommissionens förslag behöver fullständigt omarbetas. Den avgångna justitieministern har också yttrat till statsrådsprotokollet, då den föreliggande propositionen beslöts, att jordkommissionens förslag icke i sitt nuvarande skick borde läggas till grund för en omedelbar lagstiftning. Det förefaller vara ganska möjligt, att Norrlandslagen i den definitiva lag, som är att vänta, kommer att utsträckas endast till mindre delar av mellersta och södra Sverige. Jag frågar då, om det vid sådant förhållande kan vara klokt och rätt att bibehålla den provisoriska lagen, vilken nu gäller för hela mellersta och södra Sverige.

Denna provisoriska lag innebär nämligen ett stort ingrepp i äganderätten och medför stora olägenheter såväl för köpare — bolagen och ekonomiska föreningar — som för säljarna — lantmännen. Dessa olägenheter ökas i den mån som industrien kommer på fötter igen och blir köpkraftig. Att det för både säljare och köpare kan medföra betydande ekonomiska svårigheter, att ett fastighetsköp uppskjutes flera månader, som kunna åtgå för att erhålla Kungl. Maj:ts tillstånd till köpet, är uppenbart. Därtill komma besvär och kostnader för uppsättande av ansökan till Kungl. Maj:t och erhållande av Kungl. Maj:ts beslut i ärendet. Att olägenheter uppstått av sådan tidsutdräkt, visas bland annat av den motion, som avgivits av herr Johanson i Huskvarna m. fl., som yrkat, att egnahemsföreningar och egnahemsbolag måtte uteslutas från lagens tillämplighetsområde på grund av svårigheter, som vållats dem av lagen.

Men ännu svårare ingrepp i äganderätten vållas av den provisoriska lagen därigenom, att Kungl. Maj:t enligt samma lag endast äger medgiva tillstånd till fastighetsförvärv, när alldeles särskilda omständigheter därtill föranleda. I vanliga fall avslås därför ansökningarna, och detta har redan vållat flera såväl köpare som säljare ekonomisk förlust. Ännu hårdare blir den provisoriska lagen därigenom, att den är strängare än den norrländska förbudslagen i det avseendet, att man i mellersta och södra Sverige icke får — liksom i Norrland — utan tillstånd av Kungl. Maj:t sälja till bolag och ekonomiska föreningar sådan skog, som ej är behöflig för att stödja fastighetens jordbruk. Utskottet säger, att sistnämnda olikhet mellan Norrlandslagen och den provisoriska lagen ej torde hava så stor betydelse, enär de syd- och mellansvenska jordbruksfastigheterna i allmänhet ej hava någon större tillgång på skogsmark utöver husbehovet. Jo, sådan skogsmark finnes det gott om på många håll, särskilt i Småland samt stora delar av Östergötland och Västergötland. Enligt min mening är det oklokt att under denna depressionstid annat än i nödfall stifta lagar — framför allt provisoriska lagar — vilka äro av den beskaffenhet, att de vålla ekonomiska förluster; och ett sådant nödfall föreligger icke här enligt min uppfattning.

I mellersta och södra Sverige torde bolagen i allmänhet sköta sin jord väl. En del av de bolag, som köpa jord, utgöras även av jordbruksaktiebolag och ägas av arvingar, vilka velat behålla arvejord

*Om fortsatt
tillämpning
av den s. k.
norrländska
förbuds-
lagen.
(Forts.)*

*Om fortsatt
tillämpning
av den s. k.
norrländska
förbuds-
lagen.
(Forts.)*

oskiftad samt ansett detta kunna ske med mindre risk för de särskilda arvingarna genom att bilda bolag. Andra bolag, som köpa jord, äro egnahemsbolag, och för dem behöves ej lagen.

Det är jämväl att märka, att grunden för den provisoriska lagen är den egentliga jordbruksidkande självägande befolkningens bestånd och oberoende. Men man torde kunna påstå, att någon sådan fara hotar icke inom mellersta och södra Sverige annat än möjligen i några jämförelsevis mindre delar därav, särskilt gränstrakterna mot de områden, där norrländska förbudslagen gäller. Av den jord, som bolagen i senare tid förvärvat i mellersta och södra Sverige, torde en stor del hava tillhört större godsägare, bruk eller fideikommissstiftelser. I de delar av landet, där bondeklassen är mycket stark, såsom i allmänhet är förhållandet i södra och mellersta Sverige, där bevarar den sig själv utan denna lag — för bondeklassen där är denna lag obehövlig.

Mycket mer kunde sägas såsom skäl för att lagen ej nu bör förnyas — t. ex. att ingå i granskning av jordkommissionens förslag till definitiv lagstiftning — men vid denna sena timme skall jag ej göra detta, utan jag anholder, herr talman, att få yrka avslag på såväl utskottets förslag som på den kungl. propositionen.

Herr Petrén, Bror: Herr talman! De synpunkter, som här anförts av greve Spens, skulle haft sitt berättigande, ifall det gällt att nu för första gången antaga denna provisoriska lag. Som man finner av utskottsbetänkandet, har utskottets majoritet ställt sig på en annan ståndpunkt än den, som nu utvecklades av greve Spens. Vi hava icke nu ingått i en saklig prövning av frågan om behovet av denna lag. Vi hava vid vårt ståndpunktstagande hävdadt vikten av att en viss kontinuitet å lagstiftningens område blir rådande.

Det förhåller sig ju så, att denna lag tillkom för två år sedan på initiativ av riksdagen i avvaktan på en definitiv lagstiftning å området, till vilken förslag framlades i ett i februari månad i fjol offentliggjort betänkande. Över detta förslag inkommo remissyttranden till departementet i juli och augusti i fjol sommar, och varken den dåvarande eller den nuvarande regeringen har ännu haft tillfälle att taga ståndpunkt till detta förslag.

Greve Spens frågade nu: Är det klokt och är det rätt att under de av honom angivna förhållandena nu förnya detta provisorium? Han förutsatte själv i sitt anförande, att den utsträckning av den norrländska förbudslagen, som i det avgivna betänkandet ifrågasattes, skulle komma att visa sig behövlig för vissa av de delar av landet, där förbudslagen nu icke i sig äger giltighet. Jag vill då göra den genfrågan: Är det klokt och är det rätt att först genomföra en provisorisk lag under två år, därefter häva den för hela dess tillämplighetsområde och sedan kanske året därpå ånyo införa den för vissa delar av samma område? Mig förefaller det, att detta icke är den riktiga vägen, utan att man istället bör söka vinna ett ståndpunktstagande i denna sak

så fort som möjligt och under tiden låta denna provisoriska lag äga giltighet tillsvidare under ännu ett år.

Det är ju dock så, att denna lag verkar på det sättet, att i de delar av dess tillämpningsområde, där lagen icke är behöflig, förekomma icke heller några fastighetsförvärv, på vilka den blir tillämplig. Omfattningen av lagens tillämpning står ju i proportion till antalet av bodelagsförvärv av fastigheter.

Då lagrådet enhälligt och utan närmare yttrande tillstyrkt förslaget framläggande, är jag säker om, att det varit just hänsynen till kontinuiteten inom lagstiftningen, som föranlett lagrådet att intaga denna ståndpunkt.

Greve Spens påpekade nu vidare några olägenheter, som skulle följa av att förnya lagen. Jag vill därtill säga, att jag i justitiedepartementet förvissat mig om att ifrågavarande ärenden mycket fort — ibland redan efter några veckor — nå fram till sitt avgörande. Jag har vidare förvissat mig om, att man i de län, där egnahemsköp av bolag och med dem jämställda mest förekomma, icke har erfarenhet av några olägenheter av lagen, när köpen avslutas under förutsättning av ett såsom visst emotsett tillstånd och så får man beslut därom efter ett par, tre veckor.

Greve Spens påpekade vidare, att denna lag innebär å viss punkt en skärpning i förhållande till den norrländska förbudslagen. Det är formellt sett riktigt, men reellt betyder denna skärpning ej så mycket, ty vi hava ingen nämnvärd tillgång på skogsmark utöver husbehovet i södra och mellersta Sverige.

Jag skall på dessa skäl, herr greve och talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ekman, Karl Johan: Herr talman! Denna lag innebär ett så oerhört ingrepp i den privata äganderätten, att man icke kan låta frågan passera utan att försöka göra gällande rättens synpunkter.

Herr Petrén yttrade, att när man en gång har stiftat en sådan lag som denna, låt vara provisoriskt, bör man också låta den fortfara att gälla, till dess man får se, hur det går med den definitiva lagstiftningen i ämnet. Det är ju dock orimligt att framställa ett sådant krav. Det skulle betyda, att man aldrig skulle kunna upphäva ett provisorium, även om man finner dess skadlighet. Man kunde då råka ut för ganska betydande äventyrligheter i lagstiftningsvägen.

Att denna lagstiftning är olämplig för södra och mellersta Sverige, om den också kan ha något berättigande för Norrland, torde väl vara en allmänt utbredd mening. Jag tror, att missnöjet med denna lag är mycket allmänt. Herr Johanson i Huskvarna och hans meningsfränder ha också påpekat, att den kan vara och även är direkt skadlig särskilt för en så viktig sak som egnahemsbildningen. Med avseende härå skall jag be att få erinra om vad som anföres i den kungl. propositionen. Där lämnas en redogörelse i korta drag för hela den s. k. jordfrågan. Dåvarande departementschefen börjar med att säga, att det angelägnaste föremålet

Om fortsatt tillämpning av den s. k. norrländska förbudslagen.
(Forts.)

Om fortsatt
tillämpning
av den s. k.
norrländska
förbuds-
lagen.
(Forts.)

för lagstiftningsåtgärder i jordfrågan är att bilda egnahem. Han säger, att de olika frågor, som rymmas inom ramen för jordfrågan, kunna grupperas efter vissa huvudlinjer. »I förgrunden framträder önskemålet att genom bildandet av nya jordbruk kunna bereda utväg för en större befolkning att av jordbruksnäringen vinna sin utkomst.» Han talar särskilt om egnahemsbildningen; denna har »sedan lång tid tillbaka varit föremål för statsmakternas omvårdnad genom de åtgärder, som vidtagits för att främja grundandet av egna hem å jordbruksduglig mark». Han fortsätter med att säga, att dessa strävanden för att underlätta egnahemsbildningen hittills fortgått på frivillighetens väg, men han anser, att man också bör genom tvångsåtgärder bereda möjlighet till ett nödvändigt jordförvärv, och för detta ändamål behövs bland annat ett ingripande på lagstiftningens väg mot en osund spekulation i jordbruksfastigheter. Förslaget söker nu vinna detta syfte genom att för bolag och föreningar stadga koncession såsom villkor för jordförvärv. Men när man nu stadgar koncessionsplikt för bolag och föreningar och låter detta drabba även egnahemsbolag och egnahemsföreningar, råkar man i alldes bestämd motsägelse till vad man förut sagt sig vilja vinna genom lagstiftningen i jordfrågan. Man tar tillbaka med den ena handen vad man velat giva med den andra. Huvudsyftemålet är att gagna egnahemsbildningen, men detta syftemål motverkas direkt genom en lag som den förevarande.

Nu skulle ju detta missförhållande kunna avhjälpas genom att, såsom motionärerna påyrkat, i lagen gjordes undantag för egnahemsbolag och egnahemsföreningar, men i det förslag, som *nu* föreligger, kan man icke påyrka en sådan ändring, och därför finns icke någon annan möjlighet än att yrka avslag på förslaget om förlängning av denna provisoriska lag.

Det har icke uppvisats, att denna lag varit till något gagn i södra och mellersta Sverige. I Kungl. Maj:ts proposition finnes icke ett ord om att den skulle kunna vara till något gagn, utan departementschefen säger endast, att det »synes», som om nu gällande provisoriska förbud mot bolags och föreningars jordförvärv inom de landsdelar, vilka icke äro underkastade norrlandslagstiftningen, bör tillsvidare upprätthållas. Departementschefen är alltså icke ens säker på saken; han säger, att det *synes*, som om förbudet borde upprätthållas, och han söker ett stöd för denna förmodan i jordkommissionens framställning. Det är ju naturligt, att jordkommissionen, som föreslår en definitiv lagstiftning i denna riktning, gärna skall vilja se, att den provisoriska lagen upprätthålles. Men man bör allt fota sina förslag och sina åtgärder på en fastare grund, i synnerhet när det gäller en lagstiftning, som så oerhört ingriper i vad som hittills ansetts vara rätt och som måste anses fortfarande överensstämma med verklig rättvisa.

Kungl. Maj:t har alltså icke förebragt något skäl för den föreslagna förlängningen av lagen. Vad lagrådet beträffar, som herr Petréns åberopar, skulle jag dock vilja tro, att dess utlåtande är mera av formell natur. Lagrådet har ju icke att yttra sig om förslagets politiska

innebörd, och här har för lagrådet icke förelagts något annat än den lilla paragraf, som propositionen nu avser och som allenast innehåller, att 1921 års lag skall fortfara att gälla tillsvidare intill den 1 juli 1924. Vad lagrådet yttrat sig om är endast avfattningen av denna giltighetsbestämmelse; något annat kan icke inläggas i lagrådets korta uttalande, än att lagrådet lämnar denna bestämmelse utan anmärkning. Av lagrådets yttrande har Kungl. Maj:t alltså icke kunnat hämta något stöd för själva lagen.

*Om fortsatt
tillämpning
av den s. k.
norrländska
förbuds-
lagen.
(Forts.)*

Ikke heller utskottet har kunnat prestera något hållbart skäl, varför man skulle kunna fortsätta med denna lagstiftning, som ingen kan påstå ha varit till någon nytta utan, som tvärtom motionärerna påvisat, ha varit direkt till skada för egnahemsbildningen eller för vad som genom lagstiftningen på detta område skulle vinnas.

Jag anhåller alltså, herr talman, att få instämma i yrkandet om avslag på utskottets hemställan.

Herr Petrén, Bror: Herr talman! Med anledning av den siste talarens yttrande ber jag att få tillägga några korta ord till vad jag nyss anförde. Det är ju så, att ståndpunkt av statsmakterna inom kort väl skall tagas i själva sakfrågan. Därvid föreligga ej blott tvenne möjligheter, den ena att statsmakterna skulle frångå den uppfattning, som har fått uttryck i den provisoriska lagstiftningen, och den andra, att samma uppfattning skulle även i fortsättningen i allo av statsmakterna hävdas och lagen således göras definitiv. En tredje linje, vilken jag för min del skulle vilja tro är den sannolika, är, att vissa delar av mellan-Sverige anses med avseende å hithörande förhållanden så likartade vissa av de trakter, för vilka den norrländska förbudslagen är gällande, att det anses lämpligt, att lagen utsträckes utöver den gräns, intill vilken den f. n. gäller.

Jag vill vid denna sena timma anföra endast ett par siffror, som visa förhållandena i de län, som jag därvidlag närmast tänker på. I Örebro län äro bolagens jordförvärv i närvarande stund uppe i 36,8 % av hela arealen i länet, i Västmanlands län i 23 %, och något liknande torde förhållandet vara i de delar av Gävleborgs och Kopparbergs län, för vilka den norrländska förbudslagen icke är gällande. Jag tror, att vad som anfördes av den siste talaren icke är riktigt, då han säger, att ingen kan påstå, och ingen har kunnat påstå, att denna lag fyller något berättigat behov. Jag vill däremot säga, att från vederbörande myndigheters sida omdömet å åtskilliga håll är ett annat. Jag har gått igenom alla yttranden, som hava inkommit över jordkommissionens definitiva förslag i denna del, och jag skulle här kunna föredraga från 8—10 länsstyrelser tillstyrkande i större eller mindre mån just på denna punkt. Jag tror därför icke, att herr Ekman har rätt att säga, att ingen har kunnat yttra något sakligt till förmån för behovet av lagens bibehållande. Jag har yttrandena här i min hand, och jag skall be att få hålla dem tillgängliga för herr Ekman utan att behöva genom uppläsning föra deras innehåll till kammarens protokoll.

Om fortsatt
tillämpning
av den s. k.
norrländska
förbuds-
lagen.
(Forts.)

Greve **Spens**: Utskottets ärade ordförande ställde en fråga direkt till mig, som jag vill besvara. Utskottets ordförande frågade: Är det riktigt och klokt att upphäva lagen för en del av de områden, för vilka lagen gäller och där den kan behövas? Därtill vill jag svara, att detta beror naturligtvis på, om olägenheterna eller fördelarna av lagen äro störst. Då lagen enligt min uppfattning är obehövlig för större delen av de områden, för vilka den gäller, anser jag, att olägenheterna för den större delen av områdena mer än väl uppväga de fördelar, som kunna vinnas för de mindre områden, där lagen kan bliva nyttig.

Jag ber att få vidhålla mitt avslagsyrkande.

Herr **Ekman, Karl Johan**: Jag skall gent emot herr Bror Petrén be att få säga, att först och främst vitsordas i utskottets utlåtande, att i ett stort antal av yttranden för det definitiva förslaget det samma helt och hållet avstyrkes. Det kan väl icke vara utan grund. Vidare vill jag säga, att då herr Petrén framhåller, att i Örebro län och andra län en mängd jordförvärv av bolag förekommer, så bevisar det rakt ingenting, ty meningen är väl icke att förfölja bolagen, att förbjuda dem att förvärva fastigheter, utan meningen med lagstiftningen är, såsom det heter i statsrådsprotokollet, att förekomma en osund fastighetsspekulation. Ha de verkligen gjort sig skyldiga till en sådan osund fastighetsspekulation? Det är därpå det hela hänger. Jag tror icke, att herr Bror Petrén kan våga påstå det.

Herr **Åkerman**: Herr förste vice talman! Då mitt namn står under propositionen i denna fråga, kan det ju vara i sin ordning, att jag säger några ord, innan debatten avslutas. Jag vill först fästa herr Ekmans uppmärksamhet på ett par saker, emedan herr Ekman pekat på ordalagen i den kungl. propositionen och därav velat draga den slutsatsen, att propositionens framläggare icke varit säker på sin sak, säker på att det var lämpligt att framlägga den. Det kan man väl icke påstå, då det i propositionen står:

»Därest man anser sig icke böra redan nu slå in på den av jordkommissionen föreslagna koncessionslagstiftningen, synes nu gällande provisoriska förbud mot bolags och föreningars jordförvärv inom de landsdelar, vilka icke äro underkastade norrlandslagstiftningen, böra tillsvidade upprätthållas. Härutinnan befinner jag mig i överensstämmelse med jordkommissionen, vilken i skrivelse den 7 december 1922 i anledning av remiss uttalat den uppfattning, att under förutsättning, att förslag till definitiv lagstiftning rörande rätten till jordförvärv icke kunde föreläggas 1923 års riksdag, giltighetstiden för nu ifrågavarande provisoriska lag borde ytterligare förlängas. Denna förlängning har synts mig böra tillsvidade avse ett år, o. s. v.» Jag frågar: Kan man verkligen därav draga den slutsatsen, att jag icke skulle vara säker på min sak? Det är väl i allt fall rätt vanligt, att man i så här mera högtidlig stil uttrycker sig något blygsamt, det erkänner jag, men jag har icke varit det minsta osäker, därom kan herr Ekman vara över-

tygad. Och jag tror, att det skulle vara en ganska uppseendeväckande händelse, om riksdagen, i det läge frågan är, skulle fatta ett sådant beslut som att vägra denna lags prolongation. Besinna dock, mina her- rar, att nu föreligger detta jordkommissionens utlåtande!

Herr Ekman sade vidare, vad som man får höra varenda gång, när det är fråga om en social lagstiftning, att det är ett ingrepp i äganderätten. Jag tror icke, att man kan kalla det ett ingrepp i äganderätten. Ifråga om bolag så är ju bolagets rättskapacitet ingenting annat än en juridisk konstruktion, och då man erkänner ett bolag såsom juridisk person, så är det lagstiftarens rättighet att tillägga denna person precis det mått av rättigheter, som lagstiftaren finner lämpligt. Om man finner lämpligt att lägga band på bolagens jordförvärv, så bestrider jag, att man kan kalla det för ett ingrepp i äganderätten.

Vad sedan egnahemsföreningarna beträffar, så är det att märka, att för dem finnas inga undantag i den gällande norrländslagen, och det var väl mycket därför de icke ha kommit med i de andra lagförslagen. Men om man i likhet med herr Ekman tyckte, att det var så viktigt att få in en bestämmelse därom, hade det väl icke varit otänkbart att man med god vilja i utskottet arbetat ihop en dylik bestämmelse i stället för att av berörda förhållande finna en förevändning att slå ihjäl hela lagen.

Det kunde vara mycket annat att säga, men utskottets ärade ordförande har så utförligt bemött invändningarna mot lagen, att jag tillsvidare kan inskränka mig till att yrka bifall till det framlagda lagförslaget.

Herr **Petrén, Bror**: Jag begärde ånyo ordet för att i största korthet bemöta herr Ekmans senaste replik. Herr Ekman skiljer sig från andras ståndpunkt genom att säga, att han redan nu är färdig med sitt slutliga omdöme i denna fråga. Andra hava intagit en mera betänksam ståndpunkt. Sålunda har exempelvis greve Spens, liksom ock dennes medreservant, herr von Sydow, i fjolårets debatt i frågan uppriktigt sagt ifrån, att de under behandlingen av detta ärende kommit till den uppfattningen, att det är sannolikt ytterligare vissa delar av landet, som kunna behöva denna norrländska förbudslagstiftning. Jag vill citera endast ett yttrande i enahanda riktning från en så auktoritativ myndighet å detta område som lantbruksstyrelsen. Denna, som ju står dessa förhållanden rätt så nära, säger: »Skäl torde tala för ett utsträckande av den norrländska förbudslagens tillämplighet till åtminstone vissa delar av landet i södra och mellersta Sverige.»

Herr Ekman säger, att det är icke avgörande för frågan, om det är stora delar av ett län, som lida under bolagsväldet, utan det som är avgörande är, om det är en osund fastighetspekulation, som bolagsväldet driver i respektive län. Jag vill gentemot detta säga, att om det är så, att jordarealen i ett län till mer än en tredjedel gått över i bolagens händer, är detta för mig ett starkt skäl att få undersökt, huruvida detta är en sund utveck-

Om fortsatt tillämpning av den s. k. norrländska förbudslagen.

(Forts.)

Om fortsatt
tillämpning
av den s. k.
norrländska
förbuds-
lagen.
(Forts.)

ling, som man sålunda är inne på, och jag skulle vilja säga, att erfarenheten endast från Värmland har för mig påtagligen visat, att det har varit de starkaste skäl för att det länet tidigare bort komma under den norrländska förbudslagstiftningen. Jag vill därmed ingalunda hava sagt, att det finnes nog vägande skäl för en utsträckning av lagen till hela södra och mellersta delen av Sverige. Jag har själv en annan mening. Jag tror dock, att vissa delar av mellan-Sverige skulle ha gagn och behov av denna lagstiftning.

Herr **Ingeström**: Jag kan icke annat än uppträda mot herr Ekman, när han säger, att det förevarande lagförslaget är ett ingrepp i den fria äganderätten. Jag ser tvärtom däri ett skydd för äganderätten, på så sätt, att äganderätten bevaras åt jordbrukarna, ty därom kunna vi väl alla vara eniga, att det är bra mycket bättre och lyckligare för landet, om den svenske bonden äger den svenska jorden än att ett mer eller mindre svenskt bolag gör det. Jag tror, att det är till det allmännas väl, att jorden är i sin brukares hand. Jag tror också, att herr Ekman ger mig rätt i, att den ecklesiastiska jorden för närvarande tydligt utvisar, hur olämpligt det är, att jorden icke får vara i jordägarens hand, och att det hade varit synnerligen lyckligt, om på det området kunde åstadkommas den egnahemsbildning, som herr Ekman här så livligt förordat.

Greve Spens sade, att lagen under de år den verkat egentligen icke haft någon betydelse, därför att industrien legat nere under depressionstiden och bolagen sålunda icke haft förutsättningar att köpa jord. Nu vilja bolagen köpa, och därför kommer lagen att bli skadlig. Jag har en helt annan uppfattning. När bolagen nu vilja köpa jord, då är lagen mer behövlig än någonsin. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen jämlikt föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle avslå såväl Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition som den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås såväl Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition som den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 62;
Nej — 13.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 16, i anledning av väckt motion om skrivelse till Konungen med begäran om förslag till lönereglering för befattningshavare vid de ecklesiastika konsistorierna m. m. *Om lönereglering vid de ecklesiastika konsistorierna m. m.*

I en inom första kammaren väckt och till första kammarens första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 15, hade herr *Bergqvist* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t ville låta utarbета och till riksdagen inkomma med förslag till ny lönereglering för befattningshavarna vid de ecklesiastika konsistorierna och i samband därmed avgiva förslag rörande den förstärkning i arbetskrafter vid dessa konsistorier, som kunde finnas av förhållandena påkallad.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr **Bergqvist**: Jag anser mig, trots att utskottet avstyrkt den av mig väckta motionen om lönereglering för befattningshavare vid de ecklesiastika konsistorierna, böra yttra några ord till förmån för denna motion.

Den lilla grupp av befattningshavare, varom det här är fråga, finner sig i en synnerligen ogynnsam ställning och har många gånger givit uttryck åt sina bekymmer, att den icke har lyckats få någon lönereglering. Den reglering, som 1902 ägde rum för de ordinarie befattningshavarna i konsistorierna, blev så knappt tilltagen, att den var otillräcklig redan då, och sedermera har den, eftersom penningvärdet sjunkit, blivit allt mera otillräcklig. Vidare finns det vid konsistorierna en del befattningshavare, som väl få räknas såsom fast anställda, ehuru de icke äro uppförda på någon stat utan få sina avlöningar av vissa expensmedel, som ställas till konsistoriernas förfogande. Det är verkligen tragiskt med dessa tjänstemän, och när man vill slå ett slag för dem, så råkar ärendet också komma på en sådan tidpunkt av dygnet, att man icke kan trötta kammaren med att något närmare utveckla skälen för förslaget. Jag vågar icke heller sätta kammarens tålmod på alltför stort prov i det avseendet nu vid denna sena timme, men jag vill säga, att jag hade hoppats, att utskottet skulle hava kunnat behandla min framställning något mildare. Utskottet säger i stället, att »för ifrågasvarande befattningshavare torde för lång tid framåt nuvarande avlöningsgrunder komma att förbliva gällande». Det är således icke någon utsikt till ljusning.

*Om lönerereg-
lering vid de
ecklesiastiska
konsistorier-
na m. m.*
(Forts.)

Ett skäl, varpå utskottet har stött sitt avstyrkande utlåtande, kan jag omöjligen gilla, nämligen åberopandet av det statsfinansiella läget. Visserligen är det sant, att det är ett tryckt statsfinansiellt läge för närvarande, men denna grupp av befattningshavare är så fåtalig, att en reglering av dess löner sannerligen icke skulle alltför mycket betunga budgeten.

Ett annat skäl, som också framhålles av utskottet, är det, att konsistorierna böra omorganiseras, innan lönerereglering genomföres för befattningshavarna. Ja, herrarna känna väl till, hur det varit med denna fråga om konsistoriernas omorganisation. Det är visst 5 olika gånger, som kommittéer hava tillsatts för utredning av saken, men alla dessa utredningar hava lagts på hyllan. Den senaste utredningen torde också komma att röna samma öde. Skola befattningshavarna vänta på denna omorganisation, så få de nog bereda sig på att både dö och begravas utan att få någon reglering.

Det framhålles också vidare, att tjänstgöringsförhållandena i konsistorierna äro så olika, att man på den grunden icke skulle kunna införa någon reglering. Vad beträffar notarierna och amanuenserna vid domkapitlen, så finns det verkligen redan en lönerereglering, ehuru den är gammal och uråldrig. Därtill har sedermera kommit en provisorisk lönerereglering. Det bör därför för denna grupp icke vara någon omöjlighet att reglera löneförhållandena. Det är visserligen sant, att genom den provisoriska lönereregleringen deras avlöningsförhållanden väsentligt förbättrats, men det är väl att märka, att dessa provisoriska tillägg till lönen få icke räknas dem tillgodo som underlag för blivande pension. Vad däremot beträffar de extra biträdena och vaktmästarna, så är deras ställning synnerligen lös, De hava ingen säker och tryggad anställning, och när de hava arbetat kanske hela sitt liv, så stå de utan möjlighet att kunna erhålla pension.

Tjänstgöringen är olika, heter det i utskottets betänkande, men jag tror, att om utskottet hade sett närmare på de siffror, som utskottet självt har införskaffat, så skulle utskottet hava funnit, att det är icke så mycket tjänstgöringen, som är olika, utan tvärtom avlöningsförhållandena, vilka äro synnerligen olika. Här ser man t. ex. av den tablå, som är vidfogad utskottets utlåtande, att ett extra biträde i Linköping för 3 timmars tjänstgöring om dagen har 1,450 kronor, under det att t. ex. ett kvinnligt biträde i Härnösand för 5 timmars tjänstgöring endast har 800 kronor. Om man ser på tablån, så är det ingen rimlig proportion mellan resp. tjänstgöringar och avlöningar. Ser man på vaktmästarnas tjänstgöring och löner är samma förhållande rådande där, att avlöningarna äro rätt olika trots lika tjänstgöring. Detta förhållande hade bort mana snarare till att göra en undersökning för att rätta till detta än att avstyrka min begäran. Detta synes mig vara uppenbart.

Den grupp av befattningshavare, varom jag talar, är visserligen liten, men man bör väl i alla fall söka tillse, att den får sin rätt. Riksdagen har nyligen angående en annan visserligen större och på den so-

ciala skalan högre stående tjänstemannagrupp uttalat en förväntan, att Kungl. Maj:t måtte framlägga förslag om lönereglering till nästa års riksdag. Jag undrar, om det icke skulle vara lika stort skäl, att även för denna lilla grupp, ehuru den är oansenlig, göra en hemställan i samma syfte till Kungl. Maj:t.

Om lönereglering vid de ecklesiastiska konsistorierna m. m.
(Forts.)

Statsutskottet har icke heller ställt sig så avvisande som det tillfälliga utskottet. Vid behandlingen av en motion angående vaktmästare vid de ecklesiastiska konsistorierna uttalade sig statsutskottet mycket gynnsamt och välvilligt om densamma, men sade, att det icke kunde i det sammanhanget och utan närmare utredning taga upp saken.

Ja, jag skall icke nu trötta kammaren längre med denna sak, men jag ber i alla fall att få yrka bifall till min motion, och således hemställer jag, att första kammaren måtte för sin del besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t ville låta utarbета och till riksdagen inkomma med förslag till ny lönereglering för befattningshavarna vid de ecklesiastiska konsistorierna och i samband därmed avgiva förslag rörande den förstärkning i arbetskrafter vid dessa konsistorier, som kan finnas av förhållandena påkallad.

Herr **Pauli**: Herr förste vice talman, mina herrar! Det är, som herr Bergqvist påpekade, en långt framskriden timme, och jag skall därför söka fatta mig så kort som möjligt.

Herr Bergqvist har redan refererat huvuddragen av frågans läge och även huvudpunkterna i utskottets motivering för den avvisande ställning, som utskottet här har intagit. Herr Bergqvist beklagar, att utskottet icke har behandlat hans förslag mildare, och jag skall då begagna tillfället att säga, att om det icke har kommit till synes i den korta motivering, som utskottet har avgivit, så har det i alla fall inom utskottet funnits en mycket livlig önskan, att något skulle kunna göras för denna grupp av befattningshavare. Men utskottet har funnit de skäl, som för närvarande tala mot en definitiv lönereglering, vara av så välgående natur, att vi därför icke gärna kunnat komma med ett tillstyrkande av bifall till motionen.

Det är ju här fråga om två ganska skilda slag av befattningshavare vid konsistorerna, nämligen en å ena sidan notarier och amanuenser och å andra sidan extra biträden och vaktmästare. Beträffande notarier och amanuenser har motionären själv nämnt, att de icke för närvarande — skulle man kunna säga — alldeles sitta i sjön, då de dock genom en provisorisk reglering ha fått ett lönetillägg. Det blir visserligen icke alltid så gynnsamt ställt för dem med denna anordning, men i varje fall ha de det icke så dåligt, att det kan betecknas såsom något nödläge, vilket skulle behöva medföra några omedelbara åtgärder.

Mera behjärtansvärt är förhållandet med avseende på de extra biträdena och vaktmästarna, men den stora svårigheten där är den, att såväl tjänstgöringen som också avlöningarna äro synnerligen ojämnna. Jag medger som sagt ytterst gärna det önskvärda i att något kunde

*Om lönerereg-
lering vid de
ecklesiastiska
konsistorier-
na m. m.
(Forts.)*

göras i motionens syfte, men jag tycker icke man kan förneka, att det framgår av de av utskottet anförda siffrorna, att tjänstgöringsförhållandena äro ytterst olikartade, och jag vill dessutom här påpeka en sak, som icke framgår av betänkanDET, nämligen att utskottet har inhämtat uppgifter som visa, att tydligen många av dessa extra biträden och vaktmätare sköta sin tjänst som bisyssla till någon huvudsyssla. Allt detta bidrager ju att försvåra en lönerereglering för dem.

Men för utskottet har den avgörande synpunkten — utom det allmänna statsfinansiella läget för närvarande — varit, som herr Bergqvist påpekade, uppskovet med domkapitlens omorganisation. Man måste ju säga, att när det är fråga om en institution som de svenska ecklesiastiska konsistorierna, om vars framtid man vet så ytterst litet, så är det mycket svårt att komma med förslag till någon definitiv lönerereglering. Vi veta, att det sista förslaget om domkapitlens omorganisation, som gick ut på att det skulle bliva en arbetsuppdelning inom konsistorierna i fråga om ärenden som tillhöra kyrkan och sådana som tillhöra skolväsendet, skulle hava medfört en utvidgning av deras personal. Utredningen har emellertid, som herr Bergqvist framhållit, lagts på hyllan, och vem vet med den nuvarande raska utvecklingen av vårt skolväsende, om dessa konsistorier med tiden över huvud taget komma att taga någon befattning med skolväsendet eller om detta kanske endast kommer att ske i mycket ringa mån. Deras arbetsuppgifter kunna således komma att högst betydligt inskränkas eller i varje fall underkastas stora förändringar.

När man har en så föga definitiv organisationsgrund att bygga på, är det ju ganska svårt att begära, att man på denna grund skall kunna bygga en definitiv lönerereglering. Utskottet har därför, ehuru visst icke med så lätt hjärta, sett sig nödsakat att hänvisa till provisoriska åtgärder för att avhjälpa de svårigheter, som alldeles säkert finnas för åtskilliga av dessa befattningshavare. Man får gå fram på mera tillfälliga vägar, t. ex. genom enskilda motioner i något ömmande fall, då det behöves pension, och i övriga fall medelst framställningar från respektive konsistorier.

Jag har alltså velat framhålla, att utskottets ståndpunkt alls icke har dikterats av någon bristande välvilja. Jag tror, att utskottet i detta fall har varit lika välvilligt som statsutskottet. Det är endast dessa sakskaL, som ha varit bestämmande för vårt ståndpunktstagande.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu ifrågakarande utlåtande hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr **andre vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag får hemställa, att kammaren ville besluta, att statsutskottets utlåtande nr 122, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen, måtte uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan för måndagens plenum.

Denna hemställan bifölles.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12,37 på natten.

In fidem
G. H. Berggren.
